

№ 2/2014(1029)

bjarozka@mail.ru
vk.com/club 34570145

Алесь Бадак, Алена Масла: Праз літконкурс — да дзяцей

Наколькі значнае месца конкурсы займаюць у літаратурным працэсе? Трэба высветліць. Удзельнікі размовы пра конкурсныя творы для дзяцей — не проста эксперты, а людзі, якія самі пішуць для дзяцей, ведаюць выдавецкую справу і даволі часта ўваходзяць у склад журы разнастайных літаратурных спаборніцтваў, — Алена МАСЛА і Алесь БАДАК.

— Ці патрэбен сучаснай беларускай дзіцячай літаратуры такі спосаб выяўлення лепшых, як літаратурны конкурс?

А. Б. — Безумоўна патрэбен, прычым, незалежна ад жанру літаратуры. Таму што конкурс, у якім бы фармаце ён ні праходзіў, якую б ні меў аўдыторыю і ўзровень, мае права на жыццё, ад конкурсу — толькі карысць.

А. М. — Падтрымліваючы Алеся Мікалаевіча, хацела б нагадаць, што цяпер праводзіцца шэраг літаратурных конкурсаў. Гэта не нейкае новаўвядзенне, не адкрыццё. Проста быў перыяд зацішша, які зусім не спрыяў развіццю літаратуры. А мы з Алесем Мікалаевічам, як сябры па юнкараўскай працы, можам засведчыць, што ў нашы школьныя і юнацкія гады конкурсы праводзіліся газетамі і часопісамі для дзяцей і падлеткаў. Сёння вяртаемся да традыцый.

А. Б. — Літаратурныя прэміі — гэта таксама конкурсы, бо адбіраюць лепшае. Нават не важна, якога памеру гэтая прэмія, галоўнае, што яна ёсць. Кожнаму аўтару, не важна — пачатковец ён ці ўжо прызнаны, хочацца, каб яго ацанілі, каб праца не была дарэмнай. А для пісьменніка яна рэалізуецца часцей за ўсё ў яго вольны час. Прыйшоў з працы — пачаў пісаць.

— Сёння літаратурны конкурс можа задаць арыенціры?

А. Б. — Хутчэй аўтары, якія сталі пераможцамі. Таму што выбіраецца ж лепшае і самае арыгінальнае. Гэта магчымасць звярнуць увагу чытачоў на больш перспектыўнае, што створана тым ці іншым аўтарам. Чым больш з'явіцца новых чытачоў, тым больш спадзяванняў, што дзякуючы конкурсам нейкі жанр атрымае развіццё, на яго звернуць увагу тыя, хто яшчэ шукае сябе ў літаратуры.

А. М. — А яшчэ конкурсы дапамагаюць аўтарам зразумець і ацаніць правільнасць абранага творчага вектара. Творчая праца — гэта бясконцыя эксперыменты і адкрыцці. Цікава, як на іх рэагуе чытач — прымае ці адпрэчвае.

А. Б. — Калі прыгадаць творы для дзяцей, што пісаліся ў 1960—1980-я, то трэба сказаць, што літаратура тады была досыць беднай на жанры. Напрыклад, дзіцячая фантастыка амаль не развівалася. Янка Маўр напісаў фантастычную аповесць «Фантамабіль прафесара Цылякоўскага» — і на яго адразу накінулася крытыка: твор ненавуковы. А паспрабуйце ўспомніць казачнага героя, створанага аўтарскай фантазіяй, якога да гэтага не было ў прыродзе. Цяжка! Бо героямі аўтарскіх казак былі вядомыя нам жывёлы, ды і самі творы нярэдка стылёва падрабляліся пад беларускія народныя, з-за чаго таксама выглядалі даволі аднастайнымі. А сёння дапамагаюць разнастайнасці твораў і конкурсныя працы. Нават тыя, што ў гэтым годзе дасылалі на «БрамаМар»: хоць у мяне ёсць шмат пытанняў да ўдзельнікаў, але ў цэлым яны парадавалі. Тут вам сярод герояў і князь Альгерд, і ноўтбук!

А. М. — Мой улюбёны жанр — казка. Калі ў 2006 годзе стала працаваць у выдавецтве «Мастацкая літаратура», пачала рабіць укладанне зборнікаў — і хутка ў нас пачаўся бум на казку... Спачатку гэта вельмі цешыла, а цяпер ужо ёсць з чаго выбіраць. І можна нават гаварыць пра паджанры: казка як прыпавесць, казка для самых маленькіх, казка-фэнтэзі і іншыя. Таму, безумоўна, творы-пераможцы задаюць вектар.

— Ці ўздзейнічае на выбар чытачоў удзел аўтара ў літаратурным конкурсе?

А. М. — Ёсць проста ўдзел у конкурсе, ёсць шорт-ліст, у які трапляюць мацнейшыя творы, ёсць намінанты на прэмію і пераможцы. Дык вось, існуе шэраг такіх літаратурных конкурсаў, трапіць у шорт-ліст якіх — ужо рэкамендацыя для чытача, што з творам варта азнаёміцца... У дадзеным выпадку ўсё залежыць менавіта ад прэстыжнасці, вядомасці конкурсу і ўзроўню цікавасці да яго публікі.

А. Б. — Кожны конкурс ставіць перад сабой пэўныя задачы, якія могуць адрознівацца. Хтосьці шукае лепшага аўтара для выдання кнігі, іншыя выбіраюць матэрыялы, каб потым іх экранізаваць, ці выдаюць па выніках конкурсу калектыўны зборнік. Але ўсё гэта стымулюе аўтараў. Чым цікавейшыя ўмовы для пераможцаў, тым больш удзельнікаў прыцягне конкурс.

— Літаратурны конкурс можа адэкватна ацаніць літаратурную якасць твораў і дапамагчы адфільтраваць тое, што мае сэнс чытаць дзецям, ад таго, што не варта?

А. М. — Калі размова ідзе пра конкурсы для пачаткоўцаў, то абавязкова ў журы запрашаюцца спрактыкаваныя людзі, якія не першы год у літаратуры і маюць літаратурны густ.

А. Б. — Тут, канешне, на сто працэнтаў усё залежыць ад журы, але не трэба забываць, што ў кожнага з членаў журы свая думка і ўласны літаратурны густ. І, на жаль, пэўная суб'ектыўнасць тут не выключана. Але гэта тычыцца больш вызначэння лепшых сярод прафесіяналаў. Паглядзіце, напрыклад, кожны раз пасля вызначэння чарговага лаўрэата Нобелеўскай прэміі абавязкова пачуеш ці прачытаеш, што зноў не таму далі! Але калі мы гаворым пра літаратурны конкурс, у якім прымаюць удзел пачаткоўцы, то адрозніць слабое ад цікавага даволі проста. Іншая справа, што ў такіх конкурсах трэба думаць пра творчы рост удзельніка. І творы адзінаццацікласніка нельга ацэньваць па той жа шкале, што і першакласніка. З Аленай Сцяпанаўнай мы часта ўваходзім у склад журы розных дзіцячых конкурсаў, і сутыкаемся з такой праблемай.

А. М. — Таксама складана ацэньваць працы розных жанраў.

— На якім узроўні творчасці аўтару больш перспектыўна ўдзельнічаць у конкурсе?

А. Б. — Для кожнага ўзроўню павінны быць свае конкурсы. Калі гэта пачатковец, то для яго «БрамаМар» і перспектыва надрукавацца ў зборніку. Для чалавека, у якога ўжо ёсць некалькі кніжак, будзе цікава ўдзельнічаць там, дзе пераможца атрымлівае сур'ёзную прэмію альбо магчымасць перакладу яго твора на замежную мову. Але мне здаецца, што цікавей удзельнічаць пачаткоўцам — калі ўсё яшчэ наперадзе.

А. М. — Прэмія Астрыд Ліндгрэн прыцягвае ўвагу дзіцячых пісьменнікаў усяго свету. За яе змагаюцца прызнаныя, мэтры. Тут размова не пра ўзровень творчасці, а пра тое, што конкурсаў павінна быць багата, каб і пачатковец, і сталы пісьменнік бачылі стымулы да ўдзелу ў іх.

А. Б. — Прычым, не заўсёды матэрыяльныя. Бывае, што ўдзельнічаць у прэстыжным, але «малабюджэтным» конкурсе больш перспектыўна, чым атрымаць грашовую прэмію.

— А вы самі ўдзельнічалі калі-небудзь у конкурсах?

А. Б. — Усё дзяцінства ў гэтым прайшло. Я толькі і чакаў, калі ў «Бярозцы» ці «Піянер Беларусі» будуць праводзіць чарговы конкурс. Быў у мяне яшчэ стымул для творчасці — творы сяброў. Вось прачытаў некалькі вершаў у газеце ці часопісе — і мне таксама захацелася напісаць. Такая вось жыццёвая неабходнасць. Гэта была вельмі добрая практыка.

А. М. — Праз газеты і часопісы, якія праводзілі літаратурныя і юнкараўскія конкурсы, даваліся парады юным карэспандэнтам і літаратарам, аналізаваліся дасланыя імі творы... На рэспубліканскім радыё больш за дваццаць гадоў ішла перадача «Вашы першыя сцяжынкі», якую вёў Мікола Чарняўскі. Зачытваліся дасланыя творы, нешта ўхвалялася, некаму рабіліся заўвагі. Такім чынам людзі, якія імкнуліся пісаць, атрымлівалі бясцэнныя ўрокі. І наогул, конкурсы павінны аб'ядноўваць розныя групы творцаў.

Запісала Юлія ВАЎЧОК

Лепшыя творы ў намінацыі «Школьная паэзія»

Кацярына ШАРАЧЭНКА,
14 гадоў, Негарэльская базавая школа № 2
Дзяржынскага раёна

Балада пра сон

I

Свет у акенцы ўжо не гарыць,
Ціха коцяцца светлыя мары...
Спіць дзяўчынка і ў сне сваім сніць,
Як цалуюцца белыя хмары.

Як блакітнае неба наўсцяж
Ёй махае ласкавай рукою.
Прабяжыць басанож па расе
І пакіне ўсмешку наўкола.

Белы бусел на лузе стаіць
І вітае яе доўгай дзюбай...
Спіць дзяўчынка і ў сне сваім сніць
Светлы край свой прыгожы і любы.

Пратаптанай сцяжынкай яна
У полі жытнім ціхенька крочыць,
Васілёчкаў нарвала спаўна
Ды рамонкаў упляла ў свой вяночак.

Лёгкі ветрык ёй вее ўслед,
Ціха песні спяваюць ёй птушкі.
Дома маці рыхтуе абед
І чакае дадому дачушку.

II

Але трэснула неба. На ім
Паказаліся чорныя хмары.
І ахутала цемра маўчаннем глухім,
І разбіліся светлыя мары.

Закрычалі вакол вараннё, груганы,
І бяда на зямлю наступіла...
Хто ўкрасці пасмеў нашы светлыя сны?
Хто пусціў тыя цёмныя сілы?

Стала страшна дзяўчынцы, дадому бяжыць,
Ног не чуе яна пад сабою.
— Мама! Мамачка! — гучна крычыць.
— Ты не бойся, дачка, я з табою.

— Не дазволіць народ груганам, варанню
Адабраць нашы светлыя мары.
Мы сцяною закрыем радзімы наш край,
Не дадзім мы ў крыўду абшары.

І стагнала зямля, і крычала душа,
Было страшна, і смерць усюль хадзіла.
Толькі нашу краіну скарыць не змагла
Тая чорная, цёмная сіла.

III

Паднялася дзяўчынка, да акенца бяжыць,
Адхінае рукой занавеску...
Ціха лес за туманамі спіць,
Мяккі снег ляжыць на ўзлеску.

Спіць зямля пад коўдрай снегавой,
І сінее неба над палямі.
У мірным небе шчасце і спакой,
Варання ўжо няма над намі.

IV

— Добрай раніцы, матуля.
— Як жа спала ты, дачушка?
— Мама, мне прысніўся край
Увесь у чорных птушках.

Як хацелі загубіць яны нашу зямлю.
Як хацелі нас скарыць, пацягнуць у цемру.
Як лілася кроў ракой, сілы пакідалі,
Але вытрымалі мы, светлых дзён прычакалі.

— Сонейка наша, гэта не сон. —
Гаварыла дачушцы матуля.
Тры гады цягнуўся той бой,
Шмат людзей вайна заглынула.

Мы ўдзячны байцам, хто нам мір падарыў,
Засланіў нас ад ворага злога.
Будзем помніць мы вечна, хто зямлю бараніў,
Збярог ад няшчасця ліхога.

ЭПІЛОГ

Свет у акенцы ўжо не гарыць,
Ціха коцяцца светлыя мары...
Спіць дзяўчынка і ў сне сваім сніць,
Як цалуюцца белыя хмары.

Анастасія АЎХІМОВІЧ,
15 гадоў, Лошніцкая гімназія, Барысаўскі раён

Таямніцы прыроды

Прырода — таямніца, адкрыццё,
Дзівосны цуд, спакой і хваляванне,
Надзея на бясконцае жыццё
І чалавечых душ выратаванне.

Душу кранае жаваранка спеў,
Што з вышыні нябёсаў льецца.
Пра што ён расказаць хацеў?
Чаму ён пад аблокі рвецца?

Трывожна голас кнігаўкі гучыць.
Яна ўсё дожджыку чакае.
Гады імкнецца палічыць
Зязюлька мудрая і ў лес нас заклікае.

Глядзяць рамонкаў вочкі на мяне.
Валошкі з жыта хітра пазіраюць.
Праменьчык сонечны іх ласкава кране,
Лагодны ветрык з імі пагуляе.

Якое хараство навокал!
Рака з чаротам, сенажаць.
Прасторы — не акінуць вокам...
Ісці павольна і душой адпачываць!

Мілы край

Усю зямлю абыдзі з краю ў край,
Паглядзі, падзівіся, паслухай
І вяртайся назад. Тут ён — рай.
Беражы яго, абараняй!

Ранкам тут абуджае гаі
Промняў сонечных, ясных святло.
Песняй шчырай звіняць салаўі,
І душу напаўняе цяпло.

Рэкі з чыстай, як слёзы, вадой
Удаль нясіце, змывайце з Зямлі
Гора, смутак, людскі неспакой,
Каб шчаслівымі дзеці раслі.

Беражы, лес, зязюльку, шануй,
Не стамляй яе чэрвеньскай спёкай.
Не змаўкай, дарагая, кукуй
Для краіны маёй сінявокай!

Беражэ наша шчасце знарок,
На буслянцы клякочучы, бусел,
Нібы шле ў нябёсы зарок:
Вечна жыць і квітнець Беларусі!

Мірнае заўтра

Па вялікай планеце
Мы ўпэўнена крочым.
То згаджаемся з некім,
То камусьці пярэчым.

Злыя думкі, намеры
У душы не трымаем.
Мы адкрыта, гасцінна
Да сябе запрашаем.

Як жа хочацца верыць,
Што такі час настане,
Калі стануць народы
У душы сваякамі.

Толькі мірныя думкі,
Толькі добрыя словы.
І ўсмешкі, як сонца,
І не хмурацца бровы.

Узаемападтрымка,
Спакой з дабрынёю
Род людскі аб’яднаюць,
Зробяць дружнай сям’ёю.

Лепшыя творы ў намінацыі «Школьная проза»

Ксенія ПЕТРАШКЕВІЧ,
17 гадоў, Гімназія № 2, Слуцк

Скарбы

Папера была яго скарбам: ён бярог яе, часта даставаў, асцярожна праводзіў рукой па гладкай белай паверхні. Уздыхаў і хаваў зноў. Не цяпер, яшчэ можна крыху пацярпець. Але зусім хутка ён напіша свой першы ліст...

23.11.21.
Дарагая, я заўсёды мала гаварыў і цяпер, сапраўды, вельмі шкадую, што не казаў табе пра самае галоўнае. Ты памятаеш нашы доўгія вечары, якія праводзілі мы ў каміна і гарбата, якую ты так і не навучылася заварваць? Як жа я сумую па гэтай гарбаце! А нашы гутаркі без усялякага сэнсу... Злосны шум ветру, пакінутага за ганкам утульнага дому. Як жа добра нам было!

12.03.50.
Мілая, я шмат працую, каб не думаць пра цябе. Самы страшны час — ноч: баюся заснуць — раптам ты мне не прысніўся. Я вельмі сумую па тваім ціхім голасе. Памятаеш, як ты ўмела мяне сцішваць: абдымала, як дзіцяці, прыціскала да сябе, ласкава праводзіла па валасах, прыгаворваючы: «Усё будзе добра, усё будзе добра...» Словы ў пакоі раздаваліся ціха, ледзь чутна, іх паўтаралі гадзіннік і вецер за акном. Потым ты прыносіла гарбату, пахла яна сенам, але я піў у спешцы, апякаючыся.

16.11.56.
Іх больш няма. Нікога не засталося побач — толькі я і гэта бяздонная ноч. Мы ўжо даўно глядзім адно на аднаго з нянавісцю. Усё часцей мне мроіцца твае крокі, і нават чамусьці пахне гарбатай, што ты заварвала раніцай. Я ведаю, што гэта немагчыма.

19.04.01.
Вось ты і прыйшла. Як добра адчуваць твае пальцы на сваім твары. Мы будзем піць гарбату, дарагая, і думаць пра дробязі...

Калі карабель дзіўнай канструкцыі быў выяўлены памежным катарам паблізу планеты Коспа-17, з базы СМК-78 адшвартаваўся вайскоўы каборт і пайшоў на збліжэнне з невядомым аб'ектам.

Ужо падлятаючы, капітан Самал ціха ўздыхнуў: ён здагадваўся, што можа выявіць на гэтым караблі, акружаным чорным аксамітам космасу.

Пасля таго, як сышліся стыкоўныя шлюзы і пачуўся пранізлівы сігнал, які абвяшчаў пра завяршэнне стыкоўкі, Саман адчуў: нервы не ў спакоі, нібы ён першы раз абследуе карабель-прывід. Пакінуўшы на капітанскім мастку галоўнага намесніка, ён сам, як у даўнія часы, калі толькі скончыў Пяты марсіянскі ўніў, вырашыў пайсці разам з байцамі групы абследавання.

Карабель сустрэў атрад амаль што адчувальнай чарнатой, пахам металу ды яшчэ чымсьці дзіўным, але быццам знаёмым. У глыбіні галоўнага калідора можна было разгледзець цьмяныя водбліскі — там знаходзіліся дзверы ў камандны адсек.

Саман з байцамі павольна ішлі наперад, крокі прыглушана разносіліся па пустым караблі. Тое, што ён быў мёртвы, капітан зразумеў адразу: адчуванне было такім жа, як і ў знакамітай Пячоры Мёртвых на планеце Сагос — нуда і адзінота.

Падышоўшы да дзвярэй каманднага адсека, байцы, трохі правазіўшыся, узламалі яе і, як цені, праслізнулі ўнутр.

Капітан на некаторы час затрымаўся каля дзвярэй...

— Капітан Саман! — пачуўся голас сяржанта Марыкава.

Увайшоўшы, Саман убачыў, што байцы стаялі каля крэсла кіравання. Перад імі сядзеў чалавек, дакладней тое, што ад яго засталося. Гнуткія шчупальцы маніпулятараў, якія некалі давалі яму магчымасць кіраваць караблём, адарваліся.

— Капітан, паглядзіце сюды! — прагучаў у напружанай цішыні голас аднаго з байцоў.

Саман зірнуў туды, куды паказваў радавы: на галоўнай панэлі кіравання акуратным стосам у празрыстым адсеку для запасных крышталаў ляжалі белыя лісты паперы... Паперы! Ён бачыў яе ў дзяцінстве, калі ўвесь іх клас наведаў Музей старажытнасцей на Зямлі. Капітан узгадаў, як робат-экскурсавод Эк-34 падвёў іх да пластшкла і з дзіўнай для механічнага голасу глыбокай павагай стаў распавядаць пра кнігі. Тады Саман упершыню ўбачыў жаўтаваты аркуш, на якім размяшчаліся дзіўныя знакі.

Капітан асцярожна дастаў адзін з аркушаў — і раптам убачыў сябе, адлюстраванага ад паверхні сістэмы жыццезабеспячэння: чорнавалосы мужчына ў шэрым форменным адзенні са значком на кіцелі ў выглядзе зялёнага кола стаіць з аркушам паперы на фоне прыбораў і зззяючай чорнай дзіркі цэнтральнага экрана.

«Як недарэчна, — падумаў ён, але сіл расстацца з шурпатай паверхняй паперы не было. — А гэты пах адкуль? Даволі знаёмы пах!»

Саман убачыў на падлозе пластыкавую ўпакоўку нявызначанага колеру і нейкія цёмныя высмаглыя травінкі. Ён падняў адну і асцярожна панюхаў — пах падаўся знаёмым.

Байцы, якія паспелі ўжо забраць з цэнтральнай панэлі крышталі, што запісваюць інфармацыю, сабраліся каля капітана. Саман разумеў, што яны чакаюць нейкіх слоў, але нічога, акрамя банальных фраз, у галаву не прыходзіла.

— Яны былі першымі, хто адкрыў для нас далёкія міры, — пачаў ён і змоўк.

Гучна і ўрачыста прамаўляць гэтыя словы не атрымлівалася: голас здрадліва дрыжэў, але байцы, стоячы каля цела чалавека, які аддаў жыццё зоркам, усё разумелі і маўчалі.

Усё гэтак жа моўчкі яны зачынілі капітанскую рубку, у поўным маўчанні прайшлі па калідоры да пераходнага шлюза, несучы крышталі памяці. Капітан ішоў апошнім, вельмі асцярожна і з нейкім асаблівым хваляваннем прыціскаючы да грудзей скарб.

Ужо пакідаючы карабель-прывід, нехта з байцоў спытаў:

— А што за знаёмы пах стаяў у рубцы? Чым гэта так пахла?

— Домам, — ледзь чутна прамовіў капітан, адчуваючы пад пальцамі шурпатасць паперы.

Пераклад з рускай Дар'і ШОЦІК

Аліна СМЯТАНКА,
17 гадоў, Гімназія № 2, Слуцк

Дзень з прышэльцамі для зямлян мінуў непрыкметна

* * *

Калі вы надумаеце прыходзіць у сябе пасля аварыйнай пасадкі выратавальнай капсулы, то лепшага месца, чым закінутая пустэча, вам не знайсці.

* * *

Інсэн X2000//2 з цяжкасцю расплюшчыў вочы: над ім узвышаліся ногі ў нейкім дзіўным абутку і здзяйснялі незразумелыя рухі. Гаспадар ног нахіліўся над Інсэнам і вымавіў дзіўны гарлавы крык.

Прадстаўнік гэтай планеты разглядаў Інсэна з цікаўнасцю і страху не адчуваў. Напэўна, сустрэчы з прадстаўнікамі пазаземных цывілізацый адбываліся тут не ўпершыню.

* * *

— І адкуль ты? — спытаў ён.

— З Парнаса, — адказаў я, радуючыся, што перад адлётам усё ж такі пагадзіўся імплантаваць галактычны размоўнік.

— З Парнаса, — паўтарыў чалавек і, пачухаўшы патыліцу, дадаў: — Не чуў пра такі раён.

Зямлянін дапамог мне падняцца, абтрос камбінезон. Нарэшцэ я атрымаў магчымасць разгледзець месца майго прызямлення: паблізу стаяла выратавальная капсула, удалечыні ўзвышаліся нейкія шэрыя квадраты, а пад нагамі — зямля брудна-карычневага колеру, на якой раслі маленькія кусцікі.

Чалавек, заўважыўшы, што галава мая амаль дакранаецца да правага пляча, бадзёра прамовіў:

— Эх, як жа цябе прыклала! Нічога — падлечым. Тут недалёка, у гаражах, нашы размясціліся...

Раптоўна на пустэчу выехалі дзіўныя сродкі руху ў выглядзе скрынак на колах. З іх пачалі выскокваць людзі ў камбінезонах і масках чорнага колеру. Яны хутка нас акружылі, нешта крычалі, і не паспеў я апамятацца, як зноў апынуўся на зямлі ў вельмі нязручнай позе. Побач са мной ляжаў і зямлянін. Ён павярнуўся да мяне і прашаптаў: «Наркотыкі шукаюць».

Я нават не паспеў уявіць, што гэта такое і як выглядае, як майго знаёмага хутка падхапілі і кудысьці павялі. Людзі ў чорным падвялі і мяне да нейкага невысокага каржакаватага чалавека, самага галоўнага тут, побач з якім стаяў мой знаёмы. Здавалася, яны знаходзяцца ў прыяцельскіх адносінах, бо камандзір ласкава гаварыў пра «радасць ад іх ранейшых сустрэч».

Потым ён загадаў сваім падначаленым вярнуць майго знаёмага «ў асяроддзе пражывання» і паказаў на кусты, што раслі ўздоўж плота. Загад быў неадкладна выкананы.

Наступным быў я. Пільна ўгледзеўшыся ў мой твар, заўважыў трохступенчаты нос, заўсміхаўся:

— У спецназе служыў, сынок? Пазнаю руку сяржанта Петрачэнка.

У адказ я пачаў ківаць галавой. Камандзір паблажліва паляпаў па плячы і крыкнуў нешта сваім падначаленым, але перакладчык з доўгай фразы агучыў толькі: «Адвезці яго ў бальніцу».

Мяне ўнеслі ў сродак руху. Я вырашыў выконваць усё тое, што яны скажуць. Спадзеючыся, што сігнал, пасланы капсулай, хутка дасягне галоўнага карабля, і за мной прышлюць выратавальную шлюпку.

Але мы чамусьці не ўзляцелі, а пакаціліся па зямлі. Уціснуўшыся ў сцяну, я маўчаў. Прысутныя ажыўлена перамаўляліся паміж сабой (перакладчык абмяжоўваўся некалькімі словамі «служыў», «бацяня», а на астатнія рэагаваў толькі піскам). На шчасце, неўзабаве мы спыніліся, дзверы адчыніліся і я ўбачыў велізарную лесвіцу, якая ўпіралася ў белы будынак з празрыстымі дзвярыма.

Камандзір крыкнуў людзям, якія спускаліся з лесвіцы: «Забярыце пацярпелага!»

Не паспелі зачыніцца дзверы сродку руху за маімі новымі знаёмымі, як мяне адразу падхапілі пад рукі людзі ў белых халатах, і мы ўзляцелі па лесвіцы, праімчаліся праз вялікі светлы хол, пераадолелі доўгі і звілісты калідор і спыніліся каля дзвярэй.

Я аказаўся ў кабінеце, дзе мяне сустрэў невысокі сталы чалавек у белым халаце.

— На што скардзіцеся, хворы? — спытаў ён, і, заўважыўшы сіні колер маёй скуры, дадаў: — Да чаго ж вы сябе давялі?

Я маўчаў, баючыся выдаць нейкае глупства, чалавек дастаў незразумелы прадмет, загадаўшы мне расшпіліць камбінезон, стаў прыкладваць халодны металічны кружок да маіх грудзей. Ён накіроўваў яго то ўправа, то ўлева, нарэшце спыніўся і задаволена сказаў: «А з сэрцайкам у нас справы дрэнныя».

Я хацеў спытаць, што такое «сэрцайка», але ў гэты момант спрацаваў сігнал аб прылёце выратавальнай шлюпкі.

Думаю, што чалавек у белым халаце надоўга запомніць дзіўнага пацыента, бо пасля атрымання сігналу, я высока падскочыў, высунуў язык, што, дарэчы, на нашай планеце з'яўляецца знакам вялікай падзякі, і, перакуліўшы крэсла, шпарка выскачыў з кабінета.

Апошні раз я так бегаў на спаборніцтвах у родным горадзе Сінкоке, дзе, да вялікай радасці, прыйшоў першым з новым рэкордам: дваццаць місекунд. Дрэвы, дамыператварыліся ў змазаныя, неразборлівыя плямы.

Падбягаючы да пустэчы, убачыў выратавальную шлюпку. Набраўшы патрэбны апазнавальны код, рвануў у адчынены люк, забраўшыся ў крэсла кіравання, націснуў кнопку «Старт». — Усё! Дадому! Да родных, блакітных лясоў, — з палёгкай прамармытаў я, зручней уладкоўваючыся ў крэсле.

Шлюпка стартавала, а я глядзеў на маленькую планету і думаў: «Прылячу і абавязкова абнаўлю перакладчык, а то перад зямлянамі няёмка: такія ветлівыя людзі, а я і паловы слоў не зразумеў. Нядобра гэта, не па-гуманоіднаму...»

Пераклад з рускай Дар'і ШОЦІК

Валянцін ГІРАЕЎСКІ,
15 гадоў, Горкаўская СШ, в. Жацэрава, Стаўбцоўскага раёна

ВАВЁРАЧКА СКОЧКА

Замест уступу. Лес

За Горкамі ды іншымі вёскамі паўночна-ўсходніх стаўбцоўскіх мясцін раскінулася поле, на якім па чарзе сеялі жыта, пшаніцу, ячмень, авёс, рапс, садзілі бульбу. Пасярод многіх паселішчаў працягнулася шаша Мінск—Брэст.

За полем на поўнач і ўсход паўкругам бачыўся лес. Спачатку перад ім была дзікаватая лугавіна, за ёй, пры балотцах, нарасло рознай травы, а далей гусціліся алешыны і бярозы, папараць. Гэтае, здаецца, малапрыдатнае месца аблюбавалі белыя і чорныя груздзы. З жывых істот — сарокі. Менавіта адсюль рабілі набегі на поле статкі дзікоў. З'ўляліся лісы, палюючы на зайцоў альбо курапа-

так, а то і падкрадваліся да вёсак, каб паблізу ад іх напасці на гусей ці курэй. За ліставым гаем пачынаўся яловы лес. Месцамі ён быў такі густы, што раскідзістымі шчыльнымі галінамі не дапускаў сонечных промняў да зямлі, таму тут мала што расло, толькі суцэльным слоем ляжала старая пажоўклая ігліца. Сям-там спрабавалі пабачыць свет мухаморы, зрэдку — сыраежкі. Калі збочыць на поўнач, то можна было патрапіць у сасновы лес. З бярозамі, з палянамі, дзе гусціўся сунічнік, з барамі, дзе па сівым моху і паблізу ядлоўцаў ці сярод верасу ў добрае лета сямейкамі красаваліся баравікі. Маглі грыбніка ранняй вясной парадаваць смаржкі, пазней — лісіцы, падбярозавікі, на высечках — апенькі.

Калі збіраеш ягады ці грыбы, захопішся ўдачай, то можаш падумаць, што ў лесе ёсць толькі птушкі, якія час ад часу падаюць свой голас. А звяроў няма. Але гэта не так. Яны таксама тут маюцца, толькі здалёку чуюць пах чалавека і загадзя сыходзяць, не жадаючы з ім сустрэчы. Бо лес заўсёды жыве сваім уласным жыццём, і гэта з самых першых дзён жыцця спазнала галоўная гераіня аповеду, вавёрачка Скочка.

Маміна любіміца

Так назвала яе мама. За тое, што яна змалку любіла не толькі бегаць навыперадкі з сябрамі па галінах дрэў, але, каб апярэдзіць іх, спрытна пераскоквала з аднаго дрэва на другое. Разлічыць зрокам прамежак, набярэ поўную грудзіну паветра, загадае сабе: «Скок!» І гойсне. І амаль заўсёды ўдала. Вось маці і пачала з усіх сваіх дзяцей менавіта яе называць Скочкай. А слова «амаль» тут ад таго, што аднойчы ёй не пашанцавала. Зусім трошкі не даляцела да галіны суседняй яліны, упала долу і пашкодзіла нагу. А потым, калі вавёрчаняты падраслі і ўжо самі маглі завесці сваю сям'ю, маці адправіла іх у белы свет, а яе, пакалечаную, пакінула пры сабе. Удваіх яны мясціліся ў яловым дупле, якое некалі выдзеўбаў іхні сусед-дзяцел Стук. Маці толькі павялічыла яго. Жыла Скочка і гора не ведала. Маці дбайна рабіла запасы на зіму, аберагала ад варон і шулякоў, якія ў галодную часіну не супраць былі займець яе на абед...

Але аднаго дня Скочка засталася адна. Быў лютаўскі дзень. Неба было высокае, ужо даволі блакітнае, сонца ззяла, нават прыпякала, дык і не хацелася сядзець у цемнаватай дуплянцы, было прыемна пабегаць, паскакаць па лесе, хмялеючы ад незразумелай радасці. Гарэзавала і маці, шукаючы сябровак і сяброў. У мітусні і не заўважылі, як да іх падкраўся высокі мужчына ў валёнках, ватоўцы і лахматай вушанцы, трымаючы ў руках стрэльбу.

Прыкмецілі, калі бухнуў стрэл і далёка разнеслася па лесе рэха. Адзін з матчыных сяброў піскнуў і кулем зваліўся на снег.

— У дупло! — крыкнула дачцэ маці.

Скочка хутка паскакала, не заўважаючы, што маці не спяшаецца за ёю, адцягвае ўвагу паляўнічага. Зноў грымнуў стрэл.

Скочка ўскочыла ў прасторнае дупло, якое сагравалі мох і птушынае пер'е, прынесены з поля палын. Сэрца моцна білася. Яна ўздрыгвала, заплюшчвала

вочы, калі зноў чула стрэлы. Упершыню адчувала непераадольны страх за сваё жыццё.

Хоць стрэлы і аддаляліся, а пасля іх наогул не было чуваць, яна не асмельвалася вызірнуць з дупла. Сонца пачало заходзіць. Нечакана ўсхадзіўся вецер, лес застагнаў. Памацнеў мароз. Маці не вярталася, не было да каго прытуліцца, пачуць ласкавыя словы на сон. Навалілася пачуццё адзіноты.

Задрамала Скочка пад раніцу. Але сон быў не моцны. То будзіў стрэл (яго на самай справе не было), то апаноўвала відовішча: з дрэва падае вогненны клубок. Яна прахоплівалася і слухала, як свішча, шалее мяцеліца. Нават сюды, у дупло, сыпле снег, што халодзіць цела. Яе хвост яшчэ не быў такі вялікі і пухнаты, як у маці, ім было не накрыцца. І ўсё болей браў жах: як жыць далей без маці?

Сарока Балабола

Мяцеліца гула, снег сыпаў у лесе ўвесь дзень, ноч. Скочка нерухома ляжала на сваім ложку, асцерагаючыся нават паварушыцца. Адчувала голад, але не спрабавала наталіць яго. Ды гэта было няпроста зрабіць: у дупле нічога з ежы не захавалася, трэба было вылазіць і шукаць зробленыя маці ўвосень схованкі. Паспрабуй знайсці іх пад снегам!

На другі дзень, прачнуўшыся, пачула знаёмае стракатанне. Сарока. Яна была чорна-белая, з зеленавата-сіняватым бляскам. Галава, шыя, спіна, крылы і хвост — чорныя, брушка, грудзінка, плечы — белыя. Доўгі хвост. Яшчэ маладая, вясёлая. Сядзіць паблізу і кліча: «Красаўка! Скок! Жывыя вы ці не?»

Яны, лясныя насельнікі, паміж сабой перамаўляліся па-свойму, але разумелі і гутарку іншых. Вось сарока хоча пабачыць яе і маці, якую яна называла Красаўкай. Скочка не хацела падымацца, але змусіла сябе вызірнуць. А раптам яна прынесла важную навіну.

— Жывая, здаецца, — парадавалася тая. — А маці?

— Яе няма, — прашаптала Скочка, прыплюшчваючы вочы ад яркага святла.

— Шмат набіў вавёрак паляўнічы з Горак, — сказала сарока. — Усю тваю радню выбіў. Была там, аглядала агароды, каб чым пажывіцца, дык бачыла іх, пабітых, на свае вочы. Ён даставаў іх з мяшка і азіраў. Неасцярожныя вы былі, разгуляліся ў цёплы дзень. А я часта перасцерагала тваю маці: менш стрыжы вялікімі чорнымі вачыма, менш паказвай усім свае вушы з кутасікамі, мяккую поўсць, па баках і на спіне шэрую, свой вялікі хвост. Ды не слухала яна мяне, любіла пакрасавацца.

— Яна ратавала мяне, — прашаптала Скочка, глытаючы слёзы. — Мяне ўратавала, а сама...

— Маці ёсць маці, — сёння, звычайна балбатлівая і насмешлівая Балабола (так называлі за вочы сароку), была спагадлівая. — Я сваіх дзетак не маю. Летась адзін падлетак-бузун гняздо з яйкамі раскідаў. А ты цяпер месяц-другі, пакуль на табе будзе зімовая вопратка, менш займайся гулямі. Паела — і ў

дупло. На цябе точаць дзюбы і шуляк Дзюбан, і варона Кара. Сама чула, як яны пагражалі расправаю тваёй маці. Схованкі матчыны ведаеш?

— Ведала тыя, адкуль ужо выбралі арэхі, грыбы.

— Наведайся ў дубовы гаёк, — павяла ўбок дзюбаю Балабола. — Там павінны пад снегам быць жалуды. Калі не знойдзеш жалудоў, шышак, зусім агаладаеш, то зрывай хваёвыя пупышкі.

Задрала галаву ўверх, пакпіла:

— Кара паляцела ў вёску. Дык не пажывіцца. Я там ўжо ўсё абгледзела і падабрала.

Страпянулася ўсім целам.

— Сонца свеціць, грэе, але стыла тут у вас, — паскардзілася Балабола. — Лес густы, цяністы, глухі. Я тут не жыла б. Я люблю ўзлессе. Светла, усё вакол далёка відаць, весела.

Ёй вельмі ўжо хацелася пагаварыць.

— Мая сястра, якая ў горадзе жыве, пасміхаецца з майго ўзлесся. Яна там у скверыку пры высокім доме жыве, пры святле з вокнаў, пры музыцы. Харч са скрыняў здабывае. І не мошкі ці чарвячкі, а, бывае, белы хлеб, пячэнне, каўбасу, заморскую розную садавіну і гародніну. Модніца. На назе бліскучую бранзалетку мае.

Скочка слухала пра дзівоснае жыццё сарокі-гараджанкі і не ведала, што «бранзалетка» — не проста ўпрыгожанне. Акальцавання знак. Там, у парку, і вавёркі жывуць. Ніхто іх не ганяе і не страляе. Яны так прызвычаіліся да чалавека, што з яго рук ежу бяруць. І не абы-што, а яйкі, пячэнне.

Сарока заціхла. Прыслухалася.

— Стук азваўся. Значыць, прынёс новую шышку і пачаў дзяўбаць. Сёлета шышак мала, але яму лягчэй іх знайсці, чым табе. Зазірні да яго. І не саромейся красці. У нас свае, лясныя, правілы.

Дзяцел Стук

Дзе па дрэвах, дзе па снежным доле Скочка наблізілася да ўзмежжа хваёвага і яловага лесу. Менавіта там, на засохлай сасне, Стук прыладзіў сваю «кухню». Быў ён маляўнічы: верх галавы і шыі, спіна і надхвосце — чорныя, з сіняватым адлівам, брушка — белаватае, падхвосце — чырвонае. Такім было і цемя. Цяпер ён упёрся хвастом у дрэва і ў выдзеўбанай ямачцы ўпарта церабіў яловую шышку. На доле ўжо высілася горка смецця.

Асцярожны. Падзяўбе раз-другі і азірнецца. Вось заўважыў на суседняй высакаватай сасне Скочку. Незадаволена натапырыў пёры.

— Што трэба? — буркнуў. — Шышку? Не! Сябар мой, але ем хлеб свой! Хопіць таго, што я вам дуплы саступаю. То на жытло, то на прыпасы.

Каб маці, то тая магла б папужаць яго і адабраць спажыву. А Скочка не асмелілася. Дзяцел, хоць і не мае сілы вароны ці шуляка, але ўсё ж у яго моцная дзюба. Не ўцякае, беражэ ласунак, які, можа, прынёс здалёку. Будзеш берагчы, калі хочаш перажыць халодную зіму!

Лісіца-хітрыца

Скочка зноў павандравала па лесе. Напружвала памяць, каб успомніць матчыну схованку пажывы. Вунь на невялікай прагалінцы, здаецца, знаёмая маладая разлапістая елачка, амаль уся накрытая белай гурбачкаю. Варта разгрэбці снег.

Толькі падумала так, хацела ўжо спускацца з тоўстага яловага ствала, як пачула мяккія крокі. Сцішылася, агледзелася. Да елачкі падбіралася рудавата-чырвоная, з жоўтым адценнем лісіца, якую маці заўсёды называла лісіцай-хітрыцай. Тая навастрыла вушы, убачыўшы на дрэве вавёрку, але акінула Скочку позіркам толькі на кароткае імгненне. Уся ўвага лісіцы была скіравана да елачкі. Адтуль данёсся тоненькі піск.

Лісіца затаілася, слухала-слухала, а затым кінулася, пачала скакаць вакол елачкі, утоптваючы снег. Пасля кінулася да дрэўца, загрэбла лапамі, напалову схавалася ў снезе, а праз хвіліну вынырнула, трымаючы ў зубах мыш. Калі яна адышлася, Скочка спусцілася на дол, лёгка падалася да елачкі і пачала разгортваць ямку. Тут была схованка. Але цяпер яе лапкі выграбалі толькі цвёрдае шалупінне арэхаў, скрадзеных і з'едзеных мышкай, якой так не пашанцавала. Але Скочка не стала яе шкадаваць, бо вельмі пакрыўдзілася за арэхі.

У мёрзлай траве яна ўсё ж знайшла адзін цэлы арэх. Вельмі цвёрды. Ды яе маладыя зубкі асілілі яго. Але што адзін арэх?! Толькі на асмакаванне.

Дзік-Бадзяга і воўк Бандыт

Пошук ежы прывёў Скочку да адзінокага дуба, які невядома як тут прыжыўся, бо сапраўдная дубрава знаходзілася далекавата. Там кожны год раслі баравікі, сёе-тое з іх даставалася і маці. Яна сушыла іх і іншыя грыбы на дрэвах, а пасля хавала ў адным з дуплаў паблізу ад свайго жытла.

Але цяпер у ім было пуста...

Да дуба нельга было дабрацца па галінках суседніх дрэў і нейкі прамежак вавёрачцы давялося бегчы па снезе. На ім птушкі і звяры нарабілі шмат слядоў. Маці ўмела «чытаць» іх. Дзе пакінулі знакі вароны, дзе зайцы, а вось тут прайшоў ноччу дзік. Скочцы цяпер трэба было ва ўсім гэтым разбірацца самой.

Калі ў яловым лесе снег быў мяккі, то тут цвярдзеў: на прагаліне ўдзень награваўся, крыху адтаваў, а ноччу прамярзаў, пакрываўся лядовай скарынкай. Ды яго было так шмат, што нават дзікі з іх моцнымі лычамі не рыліся тут, шукаючы смачныя жалуды. Толькі ў адным месцы мелася невялікая паўзамеценая ямка з такімі пошукамі, але, мабыць, нічога не знайшоўшы тут, дзікі сышлі. Скочка саскочыла ў ямку, пагрэбла лапкамі. Толькі снег ды мёрзлая трава, нідзе ніякіх жалудоў. Можа, і ёсць, толькі ў іншым месцы.

Насцярожылася: пачулася гучнае сапенне. Выслізнула з ямкі, азірнулася: з супрацьлеглага боку, правальваючыся ў глыбокім снезе, крочыў вялізны дзік, празваны маці Бадзягам.

— Не пацярплю! — грозна рохнуў дзік. — Мае жалуды! Мой дуб!

Скочка не ведала, што гэтай ноччу Бадзяга дапаў да Горак, да бурта з бульбай, але там на яго нацкавалі сабаку, а пасля па ім яшчэ і стрэлілі. Не патрапілі, але не далі спатоліць голад. Зразумела, быў не проста сярдзіты, а злы. Скочка абачліва шуснула на дуб.

Бадзяга бурчэў, рыўся ў яміне, выкідваў камякі бруднага снегу.

— Няма, — ажно кіпеў ён ад злосці. — Усё падабралі. Ды, як перадала Балабола, перапала тваёй радні! Уся пойдзе на вушанкі ці каўняры!

Скочка не паспела нічога адказаць, як з таго боку, адкуль прыбегла, з'явіўся воўк, якога ўсе ў лесе звалі Бандытам. Ваўкам таксама несалодка ўзімку, можа, таму і асмеліўся Бандыт напасці на вялізнага злоснага дзіка.

Вопытны Бадзяга і ў лютасці не страціў пільнасць. І сярод снежнага пылу адразу ж угледзеў ворага. Выскачыў з яміны, грозна павёў лычам на ваўка.

— Прэч! — грозна рохнуў ён. — Іначай, павітаю ікламі!

— Уга! — хмыкнуў Бандыт. — Сёння ты будзеш мне на абед.

І пачалося: воўк падпаўзе, кінецца, а дзік, выцягнуўшы лыч і наставіўшы хіб, пасунецца да яго. Воўк — ходу, але недалёка. І зноў тое ж самае. Воўк больш рухомы, але ж дзік ёсць дзік. І можа лычам так падкінуць ворага ўгору... а потым яшчэ і падлавіць ікламі.

Калі раней Скочка магла ўспрыняць гэтыя наскокі-адскокі за гульню, то цяпер разумела: гэта — змаганне за жыццё. І саступіць тут нельга. Вось праціўнікі задыхаліся, пасталі, свідруючы адно аднаго позіркамі. Бандыт, разумеючы, што не адолее Бадзягу, сеў на заднія лапы. Задраў галаву і завыў:

— Я перастрэў Бадзягу. Пахуднелы, але хопіць на абед усёй зграі. Толькі адзін я яго не звалю. Збірайцеся, прыбягайце сюды.

Дзік зразумеў гэты воўчы покліч, як і тое, што супраць зграі цяжка ўстояць. Вынослівыя, ваўкі могуць гнаць яго перад сабою дзясяткі вёрст, не дадуць адпачыць ні хвіліны, каб выбіўся з сіл, а потым саб'юць з ног. Лежачы, ён не зможа адбіцца. Таму, пакуль Бандыт падвываў, клічучы помач, Бадзяга павярнуўся і, зусім не лічачы, што ён збаяўся, абачліва патрусіў ад дуба. За ім не было пагоні, драпежніку было даволі таго, што ён зможа ў любы час пайсці па следзе і заспець уцекача ў якім-небудзь ломе ці пад вываратнем.

Скочка памылялася, думаючы, што яна адна назірае за гэтай сутычкай зацятых ворагаў. За ўсім назіралі і яшчэ адны пільныя вочы...

Дзюбан

Так, за сутычкай цікаваў з краю паляны ястраб-шулян. Звычайна, ягонае племя на зіму ў лесе не застаецца, ляціць у больш цёплыя краіны ці перабіраецца ў гарады, але гэты, якога ўсе лясныя жыхары звалі Дзюбанам, быў з аселай сям'і.

Калі каля дуба пацішэла і пасля святла пачала згушчацца шэрань, Скочка спрытна саслізнула з дрэва і кінулася праз паляну ў родны ельнік.

Але не паспела ўскочыць на першае дрэва. Занадта позна заўважыла: зверху навальваецца нешта цёмна-шэрае, жудаснае. Затым убачыліся сінявата-бурая вострая дзюба, такія ж вострыя кіпці на лапах. Дзюбан!

Не сказаць, што цяжкі, але ў палёце ён збіў яе з ног, упіўся вострымі кіпцюрамі ў цела з радасным усклікам:

— Кік-кік-кік! Папалася!

Тут жа ўзляцеў, ад чаго ў вавёрачкі пацямнела ў вачах. Працяла трывога за сваё жыццё, пагроза пагібелі. А яна ж яшчэ так мала чаго пабачыла і спазнала. Звядзецца вясёлы род Рудахвостак.

У лесе Дзюбан, каб галіны не вырвалі здабычы, прыўзняў вавёрку і нават прыціснуў яе лапамі да жывата. І тут не розумам, а нейкім нязнаным пачуццём Скочка яшчэ болей падалася да ястраба, выгнулася і зубамі хапнула драпежніка за шыю. Яна была маладая, але зубкі яе былі вострыя і моцныя, маглі лёгка раскусваць арэхі.

Дзюбан папярхнуўся, уздрыгнуў усім целам. Вось, здаецца, задыхнуўся без паветра, знясілеў і пачаў падаць долу. Адчуўшы гэта, Скочка яшчэ мацней сцяла ягоны гарляк. Дзюбан упаў на снег і аслабіў поціск кіпцюроў. Ірванулася і вырвалася. Хоць цела пякло ад ран, але яна не зважала на тое, пашыбавала па снежным доле, потым скокнула на знаёмую елку, з яе — на суседнюю. І так — да свайго дупла. А там была ўжо ў поўнай бяспецы.

Канешне, і гэтая ноч была неспакойнай. Сон то прыходзіў і запалоньваў, то раптоўна зноў прападаў. Тады вярталася памяць пра перажытае. Асабліва пра гэты цяжкі апошні дзень, які і сапраўды мог для яе стацца апошнім...

Назаўтра Скочку пабудзіла тоненькае, але звонкае «пінь-пінь». А потым — «пілі, пілі-пілі-ін-ча-ін-ча». Прыслухалася: сінічка. Яна які ўжо год жыве паблізу, займае пакінутае імі невялікае дупло.

Скочка высунула галаву з дупла: сапраўды, непадалёку добрая суседка. Пер’е на галаве і падхвосці — чорнае, на галаве — з сінім адлівам. Шчочкі белыя, верх на спіне жаўтавата-зялёненькі, крылы шаравата-блакітныя, са светлай палосай, брушка жоўтае, з чорнай палосай, хвост амаль чорны, нібы пасыпаны блакітным пылам. Колькі той птушачкі, а столькі на ёй колераў! Зграбненькая, прыгожанькая.

— Глядзі, Скочка, які светлы дзень пачынаецца! — парадавалася тая. — Як ужо вясной пахне!

Што так, то так. Ёсць мароз, але без ветру не пячэ. Цяперашнюю смугу хутка разгоніць сонца, прыгрэе, і ад яго цяпла пачне раставаць снег каля кустоў і дрэў, соладка задухмяніць смала.

Хоць і выпалі нягоды, але трэба жыць! Тым больш, што яны не будуць заўсёды, будзе і радасць, замілаванне жыццём, лесам. А з гэтым і новыя вавёрчыны прыгоды.

Лепшыя творы ў намінацыі «Дзіцячая літаратура»

Зарына КУДЗЁЛКА

Казка пра Альгерда і чароўны пярсцёнак

Даўным-даўно гэта было, калі свет толькі нарадзіўся, цемень зышла ў небыццё, а сонца стала правіць сусветам. З'явілася на свет маленькая планета, а на планеце той — яшчэ меншае княства. Меншае не значыць слабейшае, яно было моцнае духам і не падуладнае ніякай сіле.

Правіла гэтым княствам князёўна Аленачка. Правіла яна добра і спагадліва. Сяляне яе любілі і паважалі, старэйшыя людзі нават дачкой называлі, гасцінцы Аленачцы розныя перадавалі, калі тая аб'язджала княства падчас святаў або калі сядзець у пакоях дзяўчыне надакучвала.

А жыццё ў вёсках ішло павольна і нязменна. Вякамі адладжаны лад жыцця сялян нельга было змяніць. Але лёс вырашыў іначай...

Сваталася да Аленачкі шмат князёў і каралевічаў з розных краін і княстваў, розных нацыянальнасцей і народнасцей, бо чуткі пра прыгажосць Аленачкі па ўсім свеце ходзяць і князёўну праслаўляюць. Але, на жаль, князёўна ўсім адмаўляла, і ехалі каралевічы дадому адны, без жонкі і княства ў дадатак. Аленачка не хацела ісці замуж толькі таму, што так спакон вякоў рабілі яе продкі і так было ўсталявана жыццём. Яна верыла ў сапраўднае каханне і марыла аб простым шчасці. Яна ведала, што недзе на свеце ёсць такі чалавек, які пакахае яе не за тое, што яна князёўна. Яму не трэба будуць яе багацці і ўладанні, яму патрэбна будзе толькі яна. Удваіх яны пройдуць праз усе нягоды.

Але прыйшоў час расказаць вам пра іншага героя гэтай казкі.

На супрацьлеглым канцы маленькай планеты было яшчэ адно княства. А правіў ім князь Альгерд. І ўсё там ладна і складна было. Людзі жылі багата і душу гатовы былі аддаць за свайго князя, песні розныя складалі, каб добрая слава пра яго па свеце хадзіла і ў вяках жыла. Жыццё ў княстве ішло так, як наканавана было лёсам, месяцы змяняліся, поры года ішлі сваёй чарадой.

Але дзе ж тая казка, калі ўсё ва ўсіх ідзе так добра?

Нешта засумаваў Альгерд, з твару змяніўся, думу нейкую думаў.

Усё ў яго княстве было добра. Сяляне яго любілі і паважалі. Дружыну князь меў такую, што ніякі вораг не страшны. Ад любой навалы абараніцца

зможа. Паплечнікаў меў добрых, якія ў любой справе дапамогуць. Ураджай сёлета добры зямля нарадзіла, галадаць ніхто не будзе. Што яшчэ трэба добраму князю?

Шчасця ў Альгерда не было, любай жонкі, якая будзе заўжды побач. У кожнага князя павінна быць такая...

Думаў князь, думаў і вырашыў ехаць у свет, каб шчасце сваё шукаць.

Сабраў Альгерд дружыну, паплечнікаў і люд просты на сход.

— Усё добра ў маім княстве, усе ёсць, толькі аднаго не маю я — шчасця! — сказаў так, сеў на каня і паехаў у свет шчасця шукаць.

Засумавалі людзі, але нічога не маглі зрабіць. Так і засталіся жыць без князя.

Доўга ці коратка ехаў князь, у розных краінах пабываў, з рознымі людзьмі пазнаёміўся. І невядома колькі часу прайшло з той пары, як паехаў Альгерд з княства. Неяк заехаў князь у лес. А хутка цямнець пачало. Бачыць, агеньчык між дрэў свеціцца. Прыгледзеўся, а там хатка стаіць. Пагрукаў князь, дзверы адчыніў яму дзядок-лесавічок.

— Заходзь-заходзь, князь, госцем будзеш! — сказаў дзядок, ветліва павітаўшыся.

Здзівіўся Альгерд, але нічога не сказаў. Пагаварылі трохі і спаць леглі.

Раніцай устаў князь, бачыць, каня няма — знік.

— Гэта я вінаваты, князь, не трэба было яго тут пакідаць. Бачу я, што добры ты чалавек, трымай ў падарунак чароўны пярсцёнак! — сказаў дзядок-лесавічок. — Перакінеш яго з адной рукі ў другую — цуд зробіцца! Зямля і неба табе дапамогуць!

Падзякаваў князь дзядулю і пайшоў сваім шляхам.

Хутка прыйшоў Альгерд у княства, якім Аленачка правіла.

А тым часам у княстве бяда здарылася. Напаў на яго люты цмок. Палі папаліў, людзей шмат загубіў, будынкі парушыў. І нічога з ім не маглі зрабіць. Розныя каралевічы прыязджалі з ім змагацца, але адразу ўцякалі, а самыя мацнейшыя нават змагаліся з цмокам, але ледзь жывыя дадому вярталіся.

А цмок тым часам скраў Аленачку і схаваў яе ў нетрах зямных.

Звярнуўся з малітвай Альгерд да неба і спытаў:

— Як мне князёўну Аленачку выратаваць, люд просты ад цмока абараніць?

Пачула неба яго малітвы. Ударыў гром сярод яснага неба. Разышоўся небасхіл, і скочыў адтуль конь залатагрывы. Ды, як кажуць, ні ў казцы пра яго сказаць, ні пяром апісаць. Конь той — сын бацькі-ветру і маці-навальніцы. Скокне раз — зямля трасецца, скокне два — горы рассыпаюцца, скокне тры — зоры з нябёсаў сыплюцца.

Успомніў князь словы дзядулі-лесавічка. Перакінуў персцёнак з адной рукі ў другую. З'явіўся перад ім меч, ды такі, што ўся моц зямлі ў ім схавана. Сеў князь на каня, той у адзін момант данёс яго да логава цмока. Там ён Аленачку ў няволі трымаў.

Не на жыццё, а на смерць бойка тая была. На смерць цмокаву. Забраў Аленачку князь і дадому з ёй паехаў. Зашчымела сэрца дзявочае. Зразумела

Аленачка: вось ён, сужаны. І Альгерду яна спадабалася, і не трэба яму ані багацці яе, ані ўладанні. Толькі трэба яна, свет-Аленачка!

Пабраліся яны, парадніліся, княствы аб'ядналіся.

А на вяселлі тым увесь свет гуляў. І князі, і каралевічы, некаторыя нават з жонкамі. А некаторыя на вяселлі тым любых жонак сабе пазнаходзілі. Колькі дзён там была, ужо і не ўспомню я. Вельмі ж весела было. І вяселле тое людзі памятаюць, маладых у вяках праслаўляюць!

А галоўнае — добра ўсё! Добра тое, што добра канчаецца.

Крысціна БАНДУРЫНА

Маленькі Рамонак

Жыў-быў маленькі Рамонак. Ён быў такім нясмелым, што нават у лужыне ён бачыў кагосьці іншага, а не сябе. Рамонак яшчэ не ведаў, які ён прыгожы. Якія прыгожыя яго бялюткія пялёсткі, што цягнуцца да сонейка, якім пяшчотным быў яго тварык, што дарыў цяпло шчырай усмешкі. На жаль, яна зрэдку з'яўлялася і хутка знікала. Шэры натоўп душыў свабоду ў ім. Яму цяжка было дыхаць сярод пакрытых пылам вуліц, цені шматпавярховых будынкаў закрывалі сонца, а цвёрдыя падэшвы імкнуліся растаптаць яго. Рамонак глядзеў на сінія кавалачкі неба, якія зрэдку мільгацелі над галавой, і марыў як аднойчы паляціць і апынецца вышэй за гэтыя чэргі за фаст-фудам, як рамонкавыя пялёсткі будуць зліваццa з бясконцай сінню неба.

Так праходзіў кожны яго дзень. Яго штурхалі бяздомныя сабакі, вецер раскідваў пялёсткі ў розныя бакі, і не было каму прытуліць, абараніць і пашкадаваць яго. Ён жыў толькі тым, што глядзеў, як жывуць іншыя. І адначасова радаваўся іх шчасцю.

Нечакана скончылася лета, гэтак жа нечакана, як шакаладныя цукеркі ў пакунку. Неба станавілася ўсё больш пахмурным, дні — халоднымі, а свет — абыякавым. Аднойчы Рамонак расплюшчыў вочы, салодка пацягнуўся пасля сну і застыў ў здзіўленні: вакол усё было такім жа белым, як яго пялёсткі.

А снег падаў і падаў, замятаў усё навокал: слупы, дарогі, трамвайныя шляхі, пажоўклую траву... Снег замятаў тое, што прайшло, што не збылося, у што страцілі веру душы. З тых дамоў, што стаялі побач, пахла святам і шчасцем. Пах цяпла стаяў камяком у горле маленькага Рамонка, які не скарыўся зіме, выстаяў перад холадам яе адзіноты. Цяпло вабіла, клікала да сябе, але не было ў гэтым свеце ніводнай душы, якая адкрыла б Рамонку дзверы і падзялілася маленькім кавалачкам гэтага цяпла. Колькі яму трэба было — такому далікатнаму і безабароннаму? Усяго толькі маленькая жменька сапраўднага цяпла.

Холад і завіруха закалыхвалі яго сваім скуголеннем, а гурбы вакол абяцалі сагрэць штучным цяплом, якое забівае ўсё жывое, усё сапраўднае, што трапляецца на іх шляху. Рамонак ледзь не паверыў іх абяцанням і амаль

заснуў, але штуршок знутры прымусіў яго расплюшчыць вочы. Незразумелая трывога, нейкае прадчуванне захапілі яго, пялёсткі бездапаможна трапяталі па ветры, спрабуючы адшукаць каго-небудзь, хто мог бы супакоіць і сагрэць. Усю ноч рамонак не заплюшчваў вачэй. Ужо пачынала віднець, а трывожнае пачуццё ўсё не праходзіла. Ён пільна ўглядаўся ў начную цемру, шукаючы прычыну свайго неспакою. Вочкі балелі ад напружання і тапілі снег горкімі слязьмі.

«Чаму я нікому не патрэбны? — думаў ён. — Як бы я хацеў, каб хто-небудзь навучыў мяне лётаць! І я б паляцеў прэч ад гэтага злога ветру, ад халодных снягоў, якія заўсёды хлусяць, і ад людзей, якім ніхто не патрэбны, акрамя іх саміх. Не! Я б застаўся, калі б хто-небудзь сказаў: “Застанься, Рамонак! Я буду грэць цябе і расказваць казкі. А яшчэ я пакажу табе сапраўднае сіняе неба”. Калі б хто-небудзь...»

Світанак біў па вачах водбліскамі белага снегу, адлюстроўваючы адзіноту Рамонка ў гэтым царстве абыякавасці. А што рабіць, калі ты прывязаны да месца, дзе нарадзіўся і вырас? Калі больш няма прычын некуды ісці, да нечага імкнуцца, калі тыя, хто жыве толькі для сябе, галоўным законам лічаць: «Народжаны поўзаць лётаць не можа»? І любое адхіленне ад яго робіць кветкі, птушак, дождж на траве і сонца ў небе выгнаннікамі, непатрэбнымі гэтаму свету і асуджанымі змерзнуць сярод снежнай пустыні.

«Дачакацца б вясны, яна добрая. Калісьці яна лашчыла мяне праменьчыкамі сонца і прасіла птушачак праспяваць для мяне. Праспяваць для ўсіх людзей, каб яны прачнуліся ад зімовага сну, адагрэлі змёрзлыя душы і адчулі, якая цудоўная вясновая раніца, пералівы расталага снегу паміж ручаёў, шолах маіх пялёсткаў, сіняе неба, усмешка сонца. Ах, так бывае толькі ў казках! Калісьці мама казала мне, што калі чагосьці вельмі моцна захацець, то мара можа спраўдзіцца і казка стане явай. Пачуй мяне, незнаёмы і далёкі сябар! Мне вельмі не хапае твайго цяпла. Ты будзеш грэць мяне і не аддасі снягам, праўда? Калі б ты мяне пачуў...»

Але пралятаді гадзіны, а ніхто не прыходзіў. Рамонак стаміўся чакаць, снег больш не грэў, пялёсткі паніклі, а пад снегам галодныя мышы грызлі яго худзенькае цельца. Нікому не было справы да яго.

Людзі прывыклі браць, нічога не даючы ў адказ. Цяпер значна прыемней рабіць кветкі з каляровых паперак, якія людзі дораць адно аднаму, атрымліваюць нешта замест іх і зачыняюць дзверы яшчэ больш шчыльна. Хтосьці залівіста смяецца, атрымліваючы гэтыя паперкі, хтосьці пачынае плакаць, аддаючы іх. Але кветкі з іх ніколі не падабаліся рамонку. «Яны ж нежывыя! Несапраўдныя! І нават не пахнуць. І што ў іх прыгожага? Чым яны лепшыя за мяне? Чаму мяне не заўважаюць?» Аднойчы такая выпадкова сарваная папяровая кветка згубіла свой лісток і ён упаў перад Рамонкам. Малы з цікавасцю пачаў разглядаць дзіўны лісток, такі непадобны да ягоных бялюткіх пялёсткаў. Ён нізка нахіліўся, калі нечакана шэрыя падэшвы скураных ботаў спыніліся перад ім, а нечая рука схапіла за далікатную шыю і адарвала зялёны лісток на сцябліне, затым забрала паперку і знікла.

Доўга яшчэ памятаў Рамонак той боль, які яму давялося перанесці, калі ён страціў свой лісток. З тых часоў ён ніколі не адважваўся ўзнімаць галаву, калі побач былі папяровыя кветкі. І яшчэ больш лічыў сябе нявартым сіняга неба.

Усё, у што верыў Рамонак, аказалася растаптаным гэтымі шэрымі падэшвамі, што так спяшаліся за сваімі несапраўднымі кветкамі, якім так радуюцца людзі ў кавярнях і дзеці на вуліцах. І не засталося ніводнага кутка, дзе б усё яшчэ ўзыходзіла сонца і гучалі песні.

А тым часам далёка-далёка, за белымі аблокамі, там, дзе губляецца край вясёлкі і пачынаецца сіняе неба, ранішняе сонца расказвала анёлам пра маленькага Рамонка, які марыць пра тое, каб атрымаць сваю кропельку цяпла. У анёлаў было шмат клопатаў: трэба было пазбавіць свет ад папяровых кветак, якія нясуць зло людзям, і шэрых падэшваў. Сярод усёй гэтай мітусні на небе, просьба Рамонка здавалася нязначнай і дробнай, бо што такое адно сэрца супраць цэлага свету? «Усё, — сказаў адзін анёл з маленькімі крыламі, але вялізнымі блакітнымі вачыма, які выпадкова пралятаў міма. — Адно сэрца — гэта і ёсць увесь свет».

Цяпер трэба было заслужыць клопат пра яго добрымі справамі, бо ніхто не можа проста так спускацца з нябёсаў на зямлю і ўздымацца назад.

І анёл пачаў старанна знішчаць папяровыя кветкі і шэрыя падэшвы. Па начах ён прыходзіў у людскія дамы і, пакуль усе спалі, адкрываў альбомы са старымі фотаздымкамі і прыносіў іх да людзей у сны. Людзі ўспаміналі сябе ранейшых, свае мары і тое, што ім падабалася рабіць да таго, як з'явілася мода на шэрыя падэшвы. І тады яны выкідалі папяровыя кветкі, пачыналі хадзіць басанож па траве і ўздымалі вочы адно на аднаго. Анёл прыводзіў іх да тых, хто паміраў ад голаду, да тых, каму не было куды ісці і каму патрэбна была дапамога. Ён падбіраў катоў і сабак, нёс іх да людскіх дамоў, запальваў у іх каміны і грэў тых, хто змерз. Ён грэў сэрцы.

І зіма адышла. Тады анёл зразумеў, што прыйшоў час успомніць пра маленькага Рамонка, які амаль звяў без ежы і цяпла. Ён не бачыў каляровых сноў, не заўважаў таго, што зіма сыходзіла і снягі вакол раставалі і знікалі пад кроплямі дажджу. У свае правы ўступала вясна. А разам з ёй на зямлю спусціўся анёл з маленькімі крыламі.

Рамонак прачнуўся, расплюшчыў вочы і падумаў, што памёр. «Ну вось я і заслужыў сваё цяпло. Шкада, што людзі гэтага не ўбачаць».

— Убачаць, маленькі, абавязкова ўбачаць, — пачуўся аднекуль голас. І Рамонак убачыў босыя ногі перад сабой. Ён падняў вочкі і ў промнях ўзыходзячага сонца ўбачыў вялізныя блакітныя вочы. «Зусім як неба!» — падумаў ён.

— Я наўрад ці навучу цябе лётаць. Мае крылы занадта маленькія для нас дваіх. Але я буду дарыць табе сваё цяпло і ніколі не аддам цябе снягам. А ты пакажаш людзям, якія прыгожыя сапраўдныя кветкі, што нясуць у сабе жыццё.

— Мая мама казала мне, што калі чагосьці вельмі моцна пажадаць, гэта абавязкова адбудзецца. Я падару табе свае пялёсткі. Няхай усе бачаць, што

можна лётаць, нават калі твае крылы для гэтага занадта маленькія. Ты будзеш грэць мяне сваім цяплом, і мы станем часткай гэтага неба. Мама мела рацыю. Казка можа быць сапраўднай. Трэба толькі вельмі моцна пажадаць — і ў цябе будзе свой анёл. А ў яго — твае крылы.

Рамонак і сябры

Моцны пах чагосьці прыемнага побач прымусіў маленькага Рамонка расплюшчыць вочкі і ўсміхнуцца сонейку. Гэта быў адзін з тых ранкаў, калі нейкае незразумелае чаканне цуду прыходзіць аднекуль здалёк і застаецца на доўгі час. Гэта чаканне вясны. Вясны з яе пралескамі, пах якіх абуджае раніцамі птушак з іх спевамі і верай у лепшае, гэта чаканне сонца. І цяпла.

Хіба гэта не цуд, калі душа прачынаецца пасля столькіх тыдняў амаль што смерці і абуджае вакол сябе ўсё, што толькі бачыць? Спачатку вясёлымі чарцянятамі загараюцца агеньчыкі ў Рамонкавых вачах. Потым гэтыя чарцяняты пачынаюць мяўкаць дзесьці на ніжніх паверхах душы, узнімаючы цуд абуджэння ўсё вышэй і вышэй. І раптам — пялёсткі! Душа ляціць насустрач вясне, цяплу, каханню. Душа шукае страчанага зімой шчасця.

Таму што толькі зіма можа падкінуць яго, як мяшэчак з падарункамі, пад ногі, а потым схаваць у снягах. Але не будзем такімі няўдзячнымі: гэтая зіма падарыла маленькаму Рамонку кавалачак крохкага шчасця — такога ж, як і крылы яго Анёла.

Калі цэлы свет быў непатрэбны настолькі, наколькі непатрэбным яму быў ты, напэўна, пачынаеш цаніць больш, чым усе-ўсе папяровыя кветкі, маленькія кавалачкі цяпла і клопату пра цябе. А калі сустракаеш каханне, уся непатрэбнасць свету, уся сіла нянавісці да людзей замяняецца каханымі вачыма.

Калі Бог нешта дае, ён нешта і адбірае. Шчасця не бывае шмат, таму што чалавек — істота вельмі капрызная: яму трэба разнастайнасць, ён не можа жыць увесь час у адным стане. І шчасце перастае цаніцца, быць чымсьці жаданым. Хутка надакучвае. І чалавек пачынае шукаць прыгод.

Мы не цэнім тое, што маем. І для таго, каб пачаць нешта цаніць, трэба гэтае нешта нечакана страціць. Так і Рамонку наканавана было губляць свайго Анёла кожны раз для таго, каб зноў і зноў сустракаць, укрываць сваімі пялёсткамі і ўпрыгожваць імі тыя кавалачкі шчасця, якія ён прыносіў на сваіх крылах.

Маленькі Рамонак сумаваў кожную хвілінку, апусціўшы пялёсткі долу, не звяртаючы ўвагі на тое, што зіма ўжо адыходзіла, што чуваць было, як спяваюць птушкі. Не звяртаў увагі ён і на сонейка, якога чакаў доўгую зіму. І нават неба, велізарны блакітны кавалак вачэй Анёла, не захапляла, як раней. Усё было ніякім, пустым, не вартым ні кроплі з Рамонкавых вачэй, але сум яго толькі так і выходзіў. І зноў пякучыя кроплі-слязінкі падалі на зямлю побач з вясёлкавымі лужынамі.

Здавалася, таго цяпла і не было, яно прыснілася. Хтосьці жорстка пасмяяўся з Рамонка, паказаўшы, што каханне павінна быць такім казачным. Але казка — выдумка. А значыць, няма яго. І няма чаго чакаць.

Так думаў Рамонак, пакуль праляталі дні, пакуль холад змяняўся цяплом, а снег падаў і падаў... Было холадна і сумна, нягледзячы на тое, што ў свае правы ўступала вясна.

І ў той момант, калі мы думаем, што нікому не патрэбныя, не вартыя жыцця і сонца, Хтосьці вялікі і добры назірае за намі з нябёсаў, стварае наш лёс. Калі Рамонак апускаў свае пялёсткі, хлюпаючы носікам пад сумныя думкі, гэты самы Хтосьці дарыў яму сяброў...

Вечарам аднаго шэрага дня Рамонак падумаў, што, калі ніхто не хоча сябраваць з ім, варта было б прыдумаць сабе сяброў сярод зорак ці іншых рэчаў. Цікава, якімі б яны былі? Маленькімі, як мурашкі, або вялікімі, як той чалавек, што калісьці адарваў яго зялёны лісток, шукаючы папяровыя грошы.

Чыталі б яны казкі Рамонку ці гулялі б з ім у гульні? Рамонак не ведаў... Ён ведаў толькі тое, што гэта былі б сапраўдныя сябры. Такія, якія ніколі б не закрылі сабой сонейка, ведаючы, што дыхаць без яго немагчыма. Якія ніколі б не дазволілі завірусе здзекавацца з маленькай кветкі, калі зімовай ноччу больш нікога побач не было. Гэта былі б тыя сябры, побач з якімі ніколі не падумаў бы, што ты адзін.

І Рамонак знайшоў такіх для сябе. Ён не бачыў ганарлівых кветак вакол, не звяртаў увагі на іх здзекі. Рамонак расказваў ветру і зоркам пра тое, што б ён рабіў, калі б яму далі крылы.

У сваіх марах ён быў бы такім знаёмым, родным і цёплым Анёлам, які лётаў недзе далёка-далёка. Ці ўспамінаў ён пра Рамонка? Ці засталося хоць нешта ў памяці ад тых рэдкіх кропель аднаго на дваіх часу? Ад таго цяпла, што бегла ручаінамі па маленькіх рамонкавых жылках, скрозь паветра і нясмелыя дотыкі ляцела да блакітных вачэй Анёла.

Рамонак хацеў дапамагаць людзям знаходзіць сябе, захоўваць яшчэ не страчаную дабрыню і чалавечнасць. Каб зноў і зноў вучыцца клопату пра тых, хто не можа дбаць пра сябе, хто хворы і слабы. Хто яшчэ застаўся чалавекам.

Ён прыходзіў бы ноччу ў чалавечыя сны і паказваў бы ўсё самае лепшае, што праходзіць міма, але ніхто гэтага не бачыць. Тое, пра што людзі здымаюць фільмы і пішуць кнігі. Пра тое, што яны называюць шчасцем. Ён быў бы побач, калі чалавек не ведаў, куды яму бегчы і каго прасіць, ён быў бы побач у роспачы і журбоце, паказваючы іншы бок жыцця — тое выйсце, якое ёсць заўсёды, нават калі здаецца, што выйсця няма.

Калі б толькі гэта было трэба...

Ды і што можна зрабіць, калі ты ланцугамі прыкаваны да роднай зямлі? Калі гадамі вакол адзін адчай, які калісьці застыў у чаканні лепшага, незнаёмага, жаданага? Нічога. Толькі марыць.

Напэўна таму настолькі прывязаны быў Рамонак да свайго Анёла, што той усё ж нешта мог і нешта рабіў, каб не здавацца, каб людзі верылі і жылі гэтай верай.

Аднойчы ноччу прачнуўся Рамонак ад таго, што вялізныя халодныя кроплі білі яго пялёсткі, змываючы з іх апошні подых зімы і абыякавасці. Гэта было сапраўды незвычайна.

«Як жа хочацца дыхаць! — думаў Рамонак. — Дыхаць і жыць. Бегаць па лужынах, зрываць букеты кропель з неба, дарыць іх людзям разам з усмешкай, цёплым дотыкам пялёсткаў і самым незабыўным, самым чаканым пахам вясновай адлігі». Напэўна, толькі з узростам пачынаем мы цаніць такія простыя, звычайныя і паўсядзённыя моманты, як стук дажджу па падаконні ў вечаровай цішыні, першы сонечны промень скрозь шэрае неба, першую кветку з цудоўным пахам імгнення жыцця, першы снег на далоні, калі на ўласныя вочы бачыш тыя прыгожыя ўзоры бялюткіх маленькіх сняжынак. Нельга наогул сказаць, што жывеш, калі не адчуваеш прыгажосці, незабыўнасці, непаўторнасці такіх імгненняў.

Доўга яшчэ Рамонак не мог надыхацца дажджом, не заўважаючы таго, што ўсе яго пялёсткі і тоненькая сцяблінка дрыжэлі ад холаду і напору кропель. Ён рызыкаваў сур'ёзна захварэць, але не было куды хавацца: побач была толькі імгла...

Паступова праходзіла ноч, але хмары быццам згаварыліся і не рухаліся з месца. Дождж ліў такі, што, здавалася, быццам зіма памерла. Не будзе яе больш ніколі. Таму і плача горка неба, страціўшы сваё дзіця, быццам імкнецца адпомсціць людзям за іх жорсткасць і злосць.

Неўзабаве стала цямней. Рамонак прыпаў да зямлі і ўжо не заўважаў цемры. Сумныя думкі пасяліліся ў яго маленькім сэрцы. Не заўважыў Рамонак, што нейк нечакана скончыўся дождж, што стала цёпла і нават ўтульна. Хтосьці грэў малечу нечаканым цяплом. Рамонак адкрыў вочы. Яго маленькае сэрца амаль выскоквала з грудзей, яно імкнулася туды, дзе яшчэ хвіліну таму быў Ён.

«Анёл, даражэнькі мой! Я дачакаўся... Няўжо ты побач?..» Але прайшла адна хвіліна, другая — і Рамонак ад страху яшчэ больш прыціснуў да зямлі свае пялёсткі. Не было побач ні Анёла, ні следу яго крылаў. Сядзеў толькі велізарны чорны цмок, хлюпаў носам і жаваў шакалад.

— Хочаш кавалачак?

— Не, дзякуй... А ты хто?

— Як хто?! А ты хіба не бачыш? Я — велізарны страшны цмок! Мяне ўсе баяцца. Ты ж мяне баішся, так?

— Ц-ц-цмок? Баюся... — прашаптаў Рамонак. — Я ўсяго баюся. Асабліва тых, хто плюецца чымсьці ліпкім і салодкім. Ты хочаш з'есці мяне?

— Цябе? Я не ем ўсякую драбязу!

— Хопіць ужо пляваццa! Дажджу на цябе мала будзе. Цябе не вучылі, што гэта непрыгожа?

— О, ачомаўся ўжо? Мяне ўвогуле ніхто не вучыў. Я сам сабе настаўнік. А вось цябе не вучылі, што небяспечна размаўляць з незнаёмцамі?

— Ну ты ж не збіраешся мяне есці. Таму я цябе ўжо не баюся. Я Рамонак, а тваё імя як?

— А мяне ніяк не завуць. Сам дзіўлюся. А мама калісьці ў дзяцінстве, калі я губляўся ў якім-небудзь дупле, на ўвесь лес крычала «Цмакоша-а-а». І я адразу знаходзіўся.

— Цмакоша... Так цёпла. А можна я буду называць цябе Коша? Гэта будзе нашай маленькай таямніцай.

— Можна, калі толькі асцярожна.

Рамонак нечакана расплюшчыў свае вялікія прыгожыя вочкі, здзіўлена паглядзеў на дракона і ледзь чутна сказаў:

— Адкуль ты ведаеш? Гэта немагчыма! Не можа быць...

— Гэй, ты чаго? Што здарылася?

— Адкуль ты гэта ўзяў? Адкуль у цябе «асцярожна»? Толькі Ён мог гэта ведаць! — амаль крычаў Рамонак.

— Цішэй ты. Раскрычаўся тут. Я, канешне, люблю свайго сябра, але ўсё ж не хачу быць такім жа глухім, як ён.

— Ты... Ты ведаеш Яго, так? Гэта Ён цябе даслаў?

— Ніхто мяне не дасылаў! Гэта толькі я магу загарнуць як паперку і выспяткам па Дняпры адправіць. Імгненна даімчыцца. І крылы не патрэбныя будуць. Дарэчы, кавы хочаш?

— Хачу... — млявым голасам праспяваў Рамонак. — Я люблю, вельмі люблю каву, таму што яе любіць мой Анёл.

— Ййй-эх! Чаго толькі твой Анёл не любіць! То рыбы яму налаві, а потым насушы, каб смярдзела ёю за кіламетр, то агуркоў у чым-небудзь агародзе пазыч ды насалі. То кавы падагрэй.

— Як гэта?

— Што як?

— Як гэта — кавы падагрэй?

— Ды так. Бярэш кубачак кавы, кладзеш туды трошкі шакаладу (я ўсюды яго кладу), набіраеш ў лёгкія паветра — і гатова! Толькі бывае так, што ад кубка нічога не застаецца, але затое заўсёды ёсць шакалад! Дык хочаш кавы?

— Неее, дзякуй. Я перахацеў. Як-небудзь потым, добра? Лепш раскажы, як вы пазнаёміліся з Анёлам.

Дракон уздыхнуў.

— Ну, Коша! Ну ты ж такі добры! Калі ласка, раскажы!

Дракон набраў паветра.

— Уууу, — плакаў Рамонак. — Коша мне не расказвае нічога. Які я няшчасны!

Дракон спаліў каву.

— І як толькі Анёл цябе церпіць? Да пажару давядзеш! — сказаў ён нарэшце. — Сядай бліжэй ды слухай. І толькі пікні мне! Спалю з шакаладам!

— Коша злуецца. Ой, кідай ты гэтую справу! Не пасуе яно табе. Так, пачакай, я ўладкуюся лепей.

— Тады слухай. Ляцеў я аднойчы над незнаёмай мясцовасцю. Я наогул люблю лётаць і адкрываць для сябе нешта новае. Бывае, ляціш сабе, ляціш... А тут раптам бах — і закахаўся. У нейкую дробязь. Ды так, што па самыя вушы!

— Коша!

— Лячу я, значыць, лячу і адчуваю: стаміўся. Трэба спыніцца. А дзе, калі я нічога не ведаю? Хоць бы якую сталоўку пабудавалі для такіх дурняў, як я,

ці што. А то ж чорт яго ведае, куды прыткнуць сваю «дзюбку»! Я ж сляпы, мне як сонейка ў галаву напячэ, дык увогуле нічога не...

— Коша!

— Кхм. Дык я ж і кажу, што іду па нейкай брыдкай зямлі, поўнай смецця ўсялякага, і раптам чую: над самым вухам бурчыць нехта, ды так злуецца! І самае цікавае, што маімі ж думкамі злуецца! Адзін у адзін мае словы. Ну, думаю, з глузду з'ехаў. Нельга мне больш лётаць. І шакаладу трэба менш есці. Сеў я на тым жа месцы, разнюніўся, шакаладу з гора напляваў. І слухаю далей. А яно і кажа: «Чорт яго ведае, што робяць! Жах які, ні прайсці, ні ўзляцець! Глядзець брыдка, да чаго дакаціліся гэтыя людзі. І не дзіўна, што носяць цяпер гэтыя таўшчэзныя боты, бо босымі нагамі тут не ступіш. Паглядзіш на гэта, дык адразу падумаеш, што з глузду з'ехаў!» Мяне як токам шыбанула. Сяджу і думаю: спаць. Хутчэй спаць. І брыкнуўся драмаць. Расплюшчваю вочы — і што ты думаеш? — Сядзіць твой Анёл побач з маёй «дзюбкай» і песні спявае. Усё, думаю, клініка. Ужо той свет сніцца. А можа... Не! Не мог я памерці так хутка!

— Вядома, не мог, — кажа ён мне. — Ды не палохайся ты так, а то яшчэ лопнеш тут сваім шакаладам! Я ж, напэўна, на чорта не падобны, чаго ж тут млець?

Разгаварыліся мы з ім. Так я даведаўся пра тое, што не заўсёды нават анёлы могуць лётаць. Дзіўна, але бываюць такія моманты, калі крылы здаюцца занадта маленькімі, каб падняць у неба моцную душу маленькага Анёла. Гэта вельмі цяжка прыняць, асабліва калі ўсё жыццё прывык рухацца толькі наперад, ніколі не спыняючы шэпту крылаў за спінай.

Так ён і хадзіў па зямлі ў пошуках сіл для новага ўзлёту. Яго босыя ногі павольна крочылі ў напрамку бязмежнага, няспыннага шчасця, якое ён мог бы даць людзям адной сваёй прысутнасцю ў іх жыцці. Але людзям гэта было не патрэбна. Яны прасілі кахання, жадаючы толькі супакаення свайго эгаізму, яны марылі пра сям'ю, думаючы толькі пра тое, каб хтосьці пра іх клапаціўся. Людзі не ўмеюць аддаваць. Гэта час, калі прынята толькі браць. Гэта бясконцы рух у нікуды.

Словам, наслухаўся я жахаў ад яго ў той дзень. З тых часоў мы заўсёды былі разам, хоць ён часта адсутнічаў, блытаўся недзе. Бывала, прыйдзе ўвесь мурзаты, бы чорт, толькі вочы блішчаць, а ты стаіш і думаеш: «Ну і дзе яно лазіла?» А ён луп-луп тымі вачыма, і ты ўжо ляціш хутчэй грэць яму каву.

— Ой, як цікава. А калі ты даведаўся пра мяне? Што ён казаў? Як паводзіў сябе ў гэты час? Няўжо ні разу не падавіўся тваім шакаладам?

— Не, даражэнькі мой, гэтую халеру нічога не бярэ! Ведаеш, ён вельмі скрытная асоба. Я ўсе зубы абадраў, пакуль выцягнуў з яго хоць нешта пра цябе.

І гэта яшчэ не канец!

● **Зубронак**

Нікому не хацелася ад'язджаць...

Уявіце сабе, што ў вас з'явілася магчымасць патрапіць у казку. У самую сапраўдную казку з незвычайна прыгожымі мясцінамі, з неверагоднымі прыгодамі, цікавымі героямі і добрымі чараўнікамі. Напэўна, кожны хоць раз у жыцці марыў пра гэта.

Мне ж выпала магчымасць патрапіць у казку. Атрымаўшы пуцёўку ў лагер «Зубронак», я вельмі ўзрадавалася, бо неаднаразова даводзілася чуць пра тое, які гэты лагер цудоўны, і як там цікава. Але, як выявілася, я нават не ўяўляла, наколькі.

Казка пачалася

Ад самага пачатку, калі я толькі прайшла некалькі крокаў па шырокай дарожцы, мяне сустрэлі першыя «жыхары» гэтага незвычайнага месца — вялікія, пакрытыя зялёным мохам Зубр і Лось, якія накіроўваліся адно аднаму насустрач. Як я потым даведалася, гэта было «Месца сустрэчы лясных сяброў» — славутасць «Зубронка», якая сімвалізуе сяброўства, што перамагае адлегласць і час.

На твары з'явілася ўсмешка, і далей ўжо шла, зацікаўлена пазіраючы па баках.

А паглядзець было на што: абапал сцежкі «раслі» цудоўныя дрэвы з яркіх лямпачак, высокія будынкі зіхацелі вадаспадамі рознакаляровых гірлянд, над сцежкай раскінуліся аркі са штучных яловых галінак, упрыгожаныя агеньчыкамі і бліскучымі шарамі, а сапраўднымі галінкамі ад холаду былі «схаваны» клумбы з кветкамі...

Корпус «Лазурны востраў», у якім мне давялося пасяліцца, уражваў чысцінёй і ўтульнасцю. Светлыя пакоі з усімі выгодамі, тэматычнае афармленне... І нават падлога была з падагрэвам, што не магло не парадаваць.

Далей адбылося знаёмства з «персанажамі»: з важатымі, суседзямі па пакоі і «аднаатрадаўцамі». І якімі ж усе выявіліся цікавымі! Кожны — індывідуальнасць — таленавітая, незвычайная і непаўторная. Увогуле, усе, каго давялося сустрэць у гэтым месцы, чымсьці запомніліся. Нават людзі, з якімі бачыліся толькі раз ці два.

Прыгоды працягваліся

З самага першага дня нас захапіў вір уражанняў і мерапрыемстваў. На сум і нудоту не было ні хвіліны, бо мы заўсёды былі чымсьці занятыя. І сапраўды, не вельмі хочацца сумаваць, калі вы ўсім атрадам прыдумваеце кліп на песню, малюеце плакат, дружна імправізуеце на дыскатэцы (трэба зладжана танцаваць пад музыку, якая пастаянна змяняецца), здымаеце відэакліп пра гісторыю «Зубронка» або намагаецеся гучней за ўсіх спяваць на «музычнай гадзіне»...

Паколькі змена, на якую я трапіла, прадугледжвала клопат пра здаровы лад жыцця і экалогію, мы не маглі застацца ў баку ад гэтай тэмы. Але што ж мы рабілі? Напрыклад, стваралі мноства маленькіх картачак пра ЗЛЖ і раздавалі ў сталоўцы. А чаго вартыя плакаты «Абдымі эколага», з якімі хадзілі падлеткі...

І вядома ж, вучыліся ў школе. Але, паверце, гэтая школа не зусім звычайная. У ёй былі свае конкурсы і разнастайныя пазакласныя мерапрыемствы, а навучанне праходзіла лёгка і цікава.

А яшчэ мы ездзілі на экскурсіі, глядзелі кінафільмы ў кампаніі сяброў, для нас арганізоўвалі канцэрты. Адзін з іх, самы вясёлы, арганізаваны нашымі важатымі, мы ўсім лагерам успаміналі да канца змены. Ён (канцэрт) стаў для нас вельмі прыемным сюрпрызам — абяцалі дакументальны фільм пра Бацькаўшчыну, а самі...

Надышло развітанне

За час, праведзены разам, мы вельмі пасябравалі. Прычым, не толькі ў атрадзе, але і паміж атрадамі, карпусамі і класамі. Можна смела сказаць, што мы сталі адной сям'ёй.

Увогуле, уся атмасфера была ўтульнай і дружнай, сямейнай. Важатыя клапаціліся пра нашае здароўе (паспрабуй толькі выйсці на двор без шапкі!), пра наш настрой, і ўвогуле за змену паспелі стаць вельмі блізкімі нам людзьмі. У атрадзе мы заўсёды падтрымлівалі адно аднаго, дапамагалі (варта толькі прыгадаць, як весела мы — прадстаўнікі пераднавагодняй змены — упрыгожвалі родную «Лазурку» да свята). І нават ежа ў сталоўцы была не толькі разнастайнай, але і па-хатняму смачнай...

У апошні вечар, калі мы ўсе стаялі ў крузе і ціхенька спявалі развітальныя песні, многія плакалі. Нікому не хацелася ад'язджаць...

І вось я дома.

Але, ведаеце, казка не скончылася.

Перад ад'ездам мы дамовіліся зноў сустрэцца.

І мы выканаем абяцанне!

Ірына РАДЗІХОЎСКАЯ, вёска Дворнае Сяло, Міёрскі раён,
фота з архіва лагера «Зубронак»

● **Верасок**

Краса для вока любая заўжды...

Зімовы вечар

Гляджу ў акно і думаю: вось бы ў казку трапіць. У тую, што за акном. Шэрань блішчыць на галінках дрэў, пераліваецца пад ліхтарамі, іскрыцца каляровым салютам. Прыгожа! Мароз такі моцны, што паветра звініць самымі высокамі нотамі. Ад гэтай музыкі нават зоркі пачынаюць спяваць калыханку. Яны ўжо зусім замерзлі, бедненькія... Прыгожая казка, але халодная... Марыць жа лепш у цёплай кватэры, пазіраючы на вечаровую казку зімы праз акно. Мне цёпла і ўтульна. На падаконніку, ціха вуркочучы, засынае мой коцік Барсік. Ён таксама любіць глядзець у акно.

Аляксандра НОВІК,
Ждановічы, Мінскі раён

Халодная прыгажосць

Абрусам белым снег зямлю пакрыў
Чысцютка, белізною слепіць вочы...
Ён прыгажосць прыродзе падарыў,
Але не кожны да яе ахвочы.

Насталі вельмі цяжкія часы.
Узімку кепска птушкам і жывёлам.
Ну, што ім да зімовае красы,
Калі складана ў сцюжу выжыць кволым?!

Абрус таўшчэзны... і пячэ мароз,
Турботы мучаць і няма спакою...
І для жыцця ўзнікае шмат пагроз
Бялюткаю прыгожаю зімою.

Краса для вока любая заўжды,
Ды прыгажосць душу не сагравае!
Наадварот, прыносіць шмат бяды,
Калі яна халоднаю бывае...

Алена КАРП,
Прылукі, Мінскі раён

Да першага цяпла

Люблю глядзець на вокны, калі па іх прайшоўся марозік. Глядзіш — і вырастаюць на шкле ружы, ліліі, елкі, казачныя палацы, сцяжынкі, нават феі... Дыяментамі пераліваецца аконны малюнак на сонцы. І звычайнае акно дорыць сапраўднае свята. Дзіўную казку можна прыдумаць, калі глядзець на шэдэўры мароза-мастака. Срэбраныя — ноччу ў ззяні месяца, залатыя — удзень на сонцы...

Які багаты мароз!

Толькі ненадоўга, да першага цяпла.

Дар'я САЛАНІНКА,
Ждановічы, Мінскі раён

Лес зімой

На кронах снег, стаяць у шапках сосны,
Цудоўныя зімовыя лясы!
З красой іх параўнацца могуць вёсны,
Другой такой амаль няма красы!

Зялёнае і белае — прыгожы,
Зімовы лес, і сосны, і мароз!
Краса пейзажу хутка дапаможа
Пазбегнуць смутку ці яго пагроз.

На сонцы снег вясёлкаю іскрыцца,
Калі злятае, нібы пух, з галля,
У змозе казка дзіўная прысніцца,
Але наяве казку бачу я.

Лес кліча: «Завітайце, калі ласка!»
Зімовы лес, што ў свеце лепш яго?
Чароўная, як цуд, чакае казка...
Наяве казка — даражэй ўсяго!

Анастасія ЧЭПІК,
Прылукі, Мінскі раён

Усмешлівыя фарбы і альбом

Яшчэ з вечара ў ранцы апынуліся фарбы і альбом — заўтра ўрок малявання! Я вельмі люблю гэты ўрок. Калі прыходзіць настаўніца і дае нейкае заданне, то гэта не так цікава, а вось калі яна кажа, што можна маляваць усё, што хочацца, то тут ужо мая фантазія пачынае, бы тая цудоўная кветка, распускацца самымі рознымі колерамі. Я звяртаюся да сваіх верных сяброў, фарбаў і альбома, са шчыраю просьбай здзейсніць мае запаветныя мары: ажываюць кветкі, матылькі, вясёлка, сад, наш дом, дзе жывём дружнаю сямейкаю. Побач з намі, зразумела, апынуліся нашы любімцы — кот і сабака. А над нашым утульным домікам заззяла сонейка. Яно ўсмешліва пазірае на нас і ціха кранае сваімі далікатнымі промнямі куст руж. Мама вельмі любіць гэтыя кветкі і заўсёды робіць на зіму для іх цёплую хатку з яловых лапак, прамаўляючы:

— Захінаю вас, ружы, каб не ведалі сцюжы.

Ого, як цудоўна усё ж такі мець у ранцы фарбы і альбом!

Віялета МЯДЗЕЛЬСКАЯ,
Мядзельскі раён, вёска Камарова

● **Да свята 8 Сакавіка**

Ласкавыя рукі маёй мамы

Хутка кожны з вас, шаноўныя чытачы, будзе віншаваць матуль, бабуль, сясцёр з лепшым вясновым днём — святам 8 Сакавіка! У такі дзень удвая прыемней пачуць цёплыя і ласкавыя словы ад самых родных.

Вось і нашы юныя аўтары вырашылі павіншаваць сваіх матуль са старонак «Бярозкі».

Кветкі для маці

Віншуюць кветкамі каханых,
Калі прыходзяць на спатканне.
Сяброў, знаёмых паважаных
Ці юбіляра ў знак прызнання.

І вельмі рэдка ў роднай хаце,
Калі дадому прыязджаюць,
У рукі стомленыя маці
Букеты сціплыя ўручаюць.

Дарыце маці ружы, астры.
Ёй вашай ласкі не хапае.
Яна з пяшчотай, шчырай ласкай
Вас на парозе сустракае.

Рукі маці

Я люблю вас, рукі маёй мамы,
У калысцы вы мяне люлялі,
Цешылі, пяшчотна абдымалі,
Ад напасці, бед засцерагалі...

Ласкавыя рукі маёй мамы!

Ілля БЛІЗНЮК,
Мачулішчы, Мінскі раён

Мая мама — самая лепшая!

Кожнаму вядома, што няма на зямлі бліжэй і даражэй за маму чалавека. З самых першых хвілін майго жыцця яна атуляе мяне сваёй цеплынёй і клопатам, становячыся больш сталай, я давяраю ёй мае таямніцы і страхі, дзялюся з ёй сваімі ўражаннямі аб навакольным свеце і заўсёды спадзяюся на поўную падтрымку і разуменне з яе боку.

Мая мама — мой самы блізкі і родны чалавек!

Мама...

Гэта першае слова, якое я вымавіла, яшчэ несвядома звяртаючыся да яе. Усё, што адбываецца вакол мяне, звязана з яе прысутнасцю. Я часта думаю пра яе, часцей, чым думала ў раннім дзяцінстве. Аб усіх маіх нягодах і радасцях я заўсёды перш за ўсё распавядаю менавіта ёй.

Якая яна, мая мама?

Можна знайсці мільёны слоў, самых далікатных і ласкавых, прыгожых і пяшчотных, але нават яны не змогуць перадаць усе мае пачуцці да яе.

Добрая і справядлівая, ласкавая і сур'ёзная, адважная і пяшчотная, працавітая і ўважлівая і яшчэ, і яшчэ... кожны раз яна новая, розная і ўсё ж тая самая — мая адзіная!

Напэўна, я магла б бясконца расказваць пра яе, але сваё кароткае сачыненне мне хочацца закончыць вядомымі радкамі:

Хай заўсёды будзе сонца!
Хай заўсёды будзе неба!
Хай заўсёды будзе мама!

Марыя ЛІТВІНЕНКА,
Мінскі раён, Мачулішчы

Маёй маме

Вельмі добрая яна —
Мама родная мая!
У яе так шмат работы:
Дома — клопаты, турботы...

Мама ежу нам гатуе
І бялізну нам прасуе...
Кожным вечарам, без стомы,
Робіць мама ўсё па доме...
Калі ж трэба дапамога —
Падмяту заўжды падлогу...

Мы з мамай гуляем,
Мы з мамай спяваем,
Ці сядзем ціхенечка і размаўляем...
Нам з мамай цяплей,
Нам з ёй весялей.

Люблю цябе шчыра,
Матулечка родная!
Самая добрая і лагодная!

Ліза КЛІМКОВІЧ,
Барысаў

Дзякуй табе, матуля!

Дрэвы, травы, птушкі, жывёлы, рэкі, неба, сонца...

Якая прыгажосць!

Я магу бегаць, скакаць, спяваць, хадзіць у школу...

Які цуд!

Я існую! Я жыву!

Усё, што вакол мяне, усё, на што я здольна — гэта маё жыццё!

І даравала мне яго мая маці. Самая добрая і ласкавая, самая прыгожая і добразычлівая.

Мая матуля...

Да яе я тулюся ў смутку, з ёй радуюся сваім поспехам. Самы надзейны сябар — гэта мая маці...

Ніхто так, як яна, не падтрымае, не паклапоціцца. Не дарма ж першае слова кожнага дзіця — «мама».

Я вельмі люблю сваю матулю. Я ўдзячна ён за пяшчоту і ласку, за кожную ўсмешку, за ўсё, што яна дзеля мяне робіць і адчувае. За тое, што я існую ў гэтым свеце.

Дзякую цябе, матуля!

Ад усяго сэрца, шчыра віншую ўсіх мам, бабуль, дачок з Міжнародным святам 8 Сакавіка! Жадаю ўсім вам шчасця, здароўя, дабрабыту і вясновага настрою. Да віншавання далучаюцца мой тата і браты.

Ліза САЕВІЧ,
Мінск

● Конкурс

Казкі са школьнага ранца

Умовы абвешчаны ў вераснёўскім нумары «Бярозкі».
Дасылаць свае казачныя гісторыі можна на паштовы адрас:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19, рэдакцыя часопіса «Маладосць»
(з пазнакай «Бярозка»), на электронны —
bjarozka@mail.ru.** альбо **maladost@bk.ru

Сон у навагоднюю ноч

Надыходзіў навагодні вечар. Пяцігадовая дзяўчынка Аленка сядзела побач з маці і чакала надыходу Новага года. А разам з ім — Дзядулю Мароза.

— Ты не хочаш спаць, дачушка? — спытала маці.

— Не, мамачка, я буду чакаць Дзядулю Мароза! — адказала дзяўчынка.

Аленка надзела прыгожую сукенку, прычасала валасы, упляла ў іх бліскую стужку, уладкавалася ля тэлевізара і... сама не заўважыла, як заснула. І прысніўся ёй дзіўны сон.

Быццам, ідзе Аленка па зімовым лесе, а там прыгажосць такая, што ні словам сказаць, ні пяром апісаць: дрэвы стаяць у срэбным убранні, па іх галінках скачуць крыштальныя вавёрачкі, якія пераносяць з месца на месца шкляныя арэшкі; вось непадалёк прабегла ліска, апранутая ў сапраўднае футра з каўнерыкам, а пад вялізнай старой сасной зайчык паклаў свой беленькі кажушок, відаць, угрэўся, бегаючы па лесе...

І ўсе лясныя жыхары былі вельмі рады неспадзяванай госці:

— Дзень добры, Аленка! Хадзі хутчэй да нас на навагодняе свята, Дзядуля Мароз будзе падарункі раздаваць!

Ідзе дзяўчынка далей і бачыць: стаіць незвычайнай прыгажосці векавая ёлка, уся ўпрыгожаная рознакаляровымі цацкамі, шышкамі і агеньчыкамі. Вакол ёлкі сабраліся лясныя жыхары, а Дзядуля Мароз раздае ім падарункі і віншуе кожнага з надыходзячым Новым годам.

Неўзабаве Дзядуля Мароз заўважыў Аленку і сказаў:

— Падыдзі сюды, дзяўчынка, не бойся, — Аленка падышла. — Я ведаю, ты вельмі добрая дзяўчынка, паслухмяная. Які падарунак ты б хацела атрымаць у навагоднюю ноч?

Аленка вельмі хвалявалася, але потым нясмела сказала:

— У мяне няма ні брацікa, ні сястрычкі, таму я хацела б мець ляльку, якая ўмее гаварыць.

Дзядуля Мароз тры разы пляснуў у далоні — і ў Аленкі ў руках апынулася ружовашчокая прыгажуня-лялька...

— Мама! — звонка прагаварыла лялька, расплюшчваючы вочы.

І ў гэты момант Аленка пачула бой курантаў, які абвяшчаў наступленне Новага года. Яна расплюшчыла вочы і ўбачыла, што пад навагодняй ёлачкай, якую яны ўпрыгожвалі разам з маці, сядзіць ружовашчокая прыгажуня-лялька.

— Мама! — зусім як у сне прагаварыла лялька, калі Аленка падхапіла яе на рукі. — Мама!

З таго часу Аленка верыць, што ў навагоднюю ноч могуць адбывацца сапраўдныя дзівосы.

Марына ШКАДУН,
вёска Слабада, Мядзельскі раён

Паўлінка

Жыла-была бедная дзяўчына Паўлінка. Адзінокая яна была ў сваёй сям'і: маці памерла, бацька быў зусім хворы, не ўставаў з ложка, а мачыха і яе дачка не любілі Паўлінку.

Яны прымушалі бедную дзяўчынку рабіць усе хатнія справы, хадзіць у лес па грыбы і ягады, збіраць галлё для печы, даглядаць агарод і скаціну. Цяжка даводзілася сіроцінцы, але было ў яе добрае сэрца, не злавала Паўлінка на людзей, не скардзілася на свой лёс.

Аднойчы восенню адправіла мачыха Паўлінку ў лес па грыбы. Узяла дзяўчына з сабой толькі акрайчык хлеба: больш ёй нічога не далі. Хадзіла Паўлінка да самага вечара па лесе, адышла далёка ад дому, але набрала поўны кошык грыбоў. Вельмі стамілася, вырашыла прысесці на пянёк і падмацавацца хлебам. Раптам бачыць — на палянцы бялюткі бусел. Бездапаможна расставіў свае вялікія крылы, сумна апусціў уніз галаву. Падбегла да яго дзяўчынка, пагладзіла па галаве і заўважыла, што ў бусла перабіта адно крыло.

— Бедны бусел! Ён не зможа паляцець у вырай і загіне! Што рабіць?

Адламала дзяўчынка ад свайго акрайчыка хлеба кавалачак і пакарміла бусла. Вырашыла Паўлінка забраць хворую птушку дадому і да вясны падлячыць ёй крыло.

Так і пайшла яна: у адной руцэ поўны кошык грыбоў, у другой — хворы бусел. Ішла яна гадзіну, ішла другую. Цяжка ісці, вырашыла адпачыць. Толькі прысела — раптам бачыць: да яе падыходзіць незнаёмая бабулька. Згорбленая,

бедна апранутая, а вочы ў бабулі такія блакітныя, што аж свецяцца. Гаворыць старая:

— Ох, цяжка мне, дзяўчынка! Стамілася я, не ела ўвесь дзень. Можа, у цябе будзе, чым падсілкавацца?

Паўлінка аддала бабульцы апошні кавалачак хлеба. А тая ўсміхнулася і кажа:

— Дзякуй табе, дзяўчынка! Я не простая бабулька, я — чараўніца. Бачу, што сэрца ў цябе добрае. А за тое, што ты мне дапамагла, я дам табе цудоўную скрыначку. Тры разы можаш адчыняць яе, і тры разы загадваць жаданне. Усе тры жаданні здзейсняцца.

Узмахнула чараўніца чароўнай палачкай — і ля ног дзяўчынкі з'явілася скрыначка. А сама бабулька знікла, быццам яе і не было.

Узяла дзяўчынка скрыначку і ідзе далей. Падыходзіць да ракі. Што гэта? Хтосьці боўтаецца ў вадзе, вось-вось патоне. Гэта малы зайчык трапіў у ваду і не можа выбрацца. Шкада стала Паўлінцы беднага зайчыка, адчыніла яна сваю скрыначку і загадала, каб хваля вынесла малога да берага. Так яно і выйшла. Зайчык хутка ачуняў і пабег у лес.

Прыйшла Паўлінка дадому. Стомленая, галодная. Але мачыха раззлавалася на яе за тое, што яна прынесла ў хату бусла:

— Шмат вас тут, дармаедаў. Забірай свайго старога бацьку, сваю птушку і вон з дому!

Расхвалявалася, заплакала дзяўчынка. Як яна забярэ бацьку? Ён жа не можа хадзіць! Што рабіць? І тут успомніла пра чароўную скрыначку. Ёсць жа яшчэ два жаданні!

Хуценька загадала Паўлінка, каб бацька яе быў здаровы. Так і выйшла. Бацька адразу выздаравеў, павесялеў, потым абняў дачку ды заплакаў ад радасці.

Усяго адно жаданне засталося ў дзяўчыны. І загадала яна, каб у бусла загаілася крыло.

І раптам здарыўся цуд. Бусел нечакана ператварыўся ў прыгожага прынца.

— Дзякуй табе, мілая Паўлінка! Мяне зачаравала злосная чараўніца, а ты мяне выратавала! Будзь жа цяпер маёй жонкай. Хадзем да майго бацькі ў каралеўскі палац. Будзем святкаваць вяселле.

Нечакана з'явілася Чараўніца. Яна зноў узмахнула сваёй чароўнай палачкай, і Паўлінка апынулася ў вясельнай белай сукенцы. А побач з ёй стаяла карэта, запрэжаная шасцёркай вараных коней. Паехалі яны да караля ўсе разам: бацька, дзяўчына і прынц. А на наступны дзень усё каралеўства святкавала вяселле.

І я там быў, мёд-піва піў, па вусах цякло, а ў роце не было.

Раман ШАГУН,
Салігорск

Чаму ў зайца няма хаткі

У адным лесе ваяводам быў Мядзведзь, паважаны Міхайла Патапавіч. Ён быў сумленны, дбайны гаспадар і ўважліва сачыў за парадкам у сваіх уладаннях. Аднойчы вырашыў Міхайла Патапавіч праверыць, ці дружна жывуць між сабою лясныя жыхары, ці не крыўдзяць вялікія і дужыя малых і слабых. Паклікаў Зайца, растлумачыў, пра што хоча даведацца:

— Ты бегаеш шпарчэй за ўсіх, таму я даручаю табе гэтую справу. Зразумеў заданне?

— Зразумеў, — адказаў Заяц.

— Тады выконвай!

І Заяц з усіх ног кінуўся ў лес.

Першая яму напаткалася Вавёрка. Заяц пахваліўся, што яго паслаў з даручэннем сам Мядзведзь, і спытаў, ці не крыўдзіць хто яе. Вавёрка адказала, што пакрыўдзіць яе ніхто не зможа, каб і хацеў, бо ніводзін звер не пераскоквае з дрэва на дрэва так спрытна, як яна.

Не пачуў Заяц скаргаў і ад іншых звяроў. Так ён дамчаў да барсуковай нары. Але замест Барсука сустрэў Лісіцу, ягоную суседку. Яна вылезла са сваёй нары і ліслівым галоскам спытала:

— Што ты тут робіш, Зайчык?

Заяц расказаў ёй пра заданне ваяводы і папрасіў паведаміць, ці не крыўдзіць Барсук меншых звяроў і птушак. Лісіца азірнулася па баках і зашаптала:

— Сама не ведаю, што здарылася з маім суседам. Раней жыў ціха-мірна, а цяпер… Выйдзе раніцай і давай гойсаць па паляне. А потым, натрэніраваўшыся, бяжыць у вёску і хапае курэй, гусей, качак. — І яна паказала лапай на кучу пер’я, што ляжала недалёка ад яе нары. — А самае непрыемнае: усе думаюць, быццам гэта мая работа! — працягвала між тым Лісіца. — А я ж з вясны пачала карміцца адной зелянінай. Часам схаплю мыш-палёўку, дык гэта ж шкоднік… Так і скажы Мядзведзю. Няхай пакарае злодзея Барсука.

— Абавязкова скажу! — паабяцаў Заяц.

Міхайла Патапавіч, выслухаўшы Зайца, паклікаў да сябе Барсука.

— Барсук, як ты сябе паводзіш? — зароў ён разгневана. — Ганьбіш усіх лясных жыхароў!

— А што такое? — не зразумеў Барсук.

— Як што? Бегаеш у вёску, крадзеш там курэй, гусей, качак…

— Гэта няпраўда! — закрычаў Барсук. — Ды кожны ведае, што я ем толькі чарвякоў ды жукоў, а яшчэ ахвотней: грыбы, ягады ды розныя карэньчыкі?

І стары Барсук заплакаў ад крыўды. Мядзведзь супакоіў яго. Сказаў, што паклёпніка строга пакарае.

Назаўтра Міхайла Патапавіч зноў паклікаў да сябе Зайца.

— Навошта ты зняславіў сумленнага Барсука? — пагрозліва спытаў ён. — Навошта назваў яго злодзеем? Р-разарву цябе за гэта на дробныя кавалачкі!

У Зайца ад страху пачалі дрыжаць вушы і хвост.

— Я нічога не выдумляў, — толькі і змог прамовіць ён. — Мне Лісіца сказала... Ды і пер'яў там ляжала шмат...

— А-а, Лісіца?.. Цяпер мне ўсё зразумела, — крыху супакоіўся Мядзведзь. — Зараз жа знайдзі Барсука і папрасі ў яго прабачэння. А Лісіцы перадай, каб хуценька да мяне з'явілася!

Заяц ад радасці, што застаўся цэлы, кульнуўся і паімчаў да пакрыўджанага Барсука. Але той ад крыўды і знявагі кудысьці ў іншае месца перасяліўся. Не знайшоў Заяц і Лісіцы: яна прачула, што ваявода ведае праўду, і таксама збегла немаведама куды...

І пабег бедны Заяц шукаць Барсука і Лісіцу. Так ён бегае і дагэтуль. І хаткі не будуе, і ніякіх запасаў на зіму не робіць. Не мае часу!

Кацярына ЛЕАНАВЕЦ,
Столін

Як Аловак пасябраваў з Тачылкай

У адным прыгожым пенале жыў-быў Аловак-Прастачок. Такі ладненькі, з тонкім вострым носікам. Ён любіў завіхацца на сваёй доўгай ножцы: то малюе нешта, то чэрціць, то падкрэслівае... Не любіў сядзець без справы.

А яго суседка, Тачылка-Пілілка,назіраючы за гэтым, бурчала незадаволена: «Усюды сваім носам паводзіць гэты Прастачок! Не ляжыцца яму!..» Сама ж яна цальнюткімі днямі ляжала на баку без справы. Сумавала, таму і злавалася. Аловак-Прастачок не крыўдзіўся на суседку. Ён быў добрым. За дзень так напрацуецца, што ледзьве ўкоціцца ў свой пенальны ложак. Калі ж тут звяртаць увагу на нейкае бурчанне Тачылкі-Пілілкі.

Але аднойчы здарылася бяда!.. Аловак-Прастачок так захапіўся маляваннем восеньскага пейзажа, што зусім забыўся пра асцярожнасць. Яму заставалася намаляваць толькі кропелькі дажджу... На апошняй кропельцы ён радасна падскочыў і так націснуў носікам, што той не стрываў і зламаўся. Прастачок разгубіўся, ён не мог адразу зразумець, што здарылася. А калі ўсё стала ясна, ледзьве стрымаўся, каб не заплакаць. Ціхенька закаціўся ў пенал і сумна прашаптаў: «Цяпер я нікому не патрэбен без вострага носіка. А калі так, пакачуся на сметнік!..»

— А я на што?! — пачуў ён раптам голас суседкі Тачылкі-Пілілкі.

Праз хвілінку Аловак-Прастачок зноў пакручваў ладненькім доўгім носікам. Які ён быў шчаслівы! І не толькі ён. Тачылка-Пілілка цяпер важна паварочвалася вакол Алоўка-Прастачка. Яна любавалася сваёю працай.

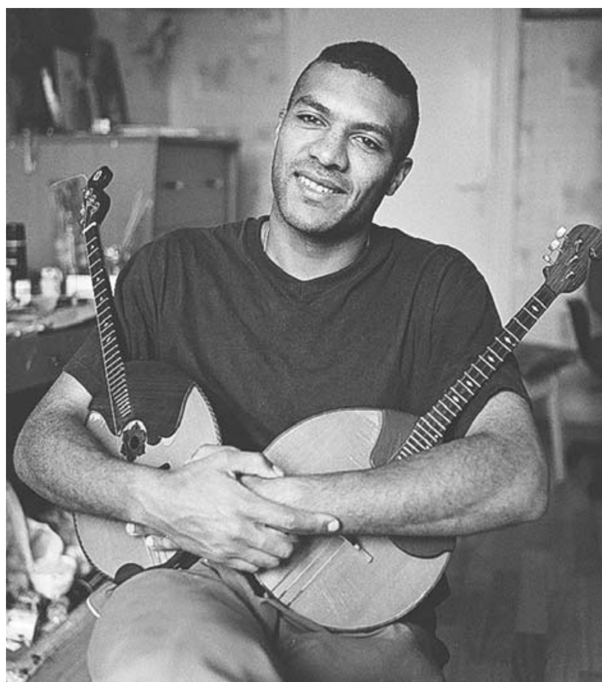
З той пары Аловак і Тачылка пасябравалі.

Ганна СІМАНОВІЧ,
Альшаны, Столінскі раён

Андрусь Такінданг — мастак ці музыка?

У кожнай краіне ёсць таленавітыя людзі са сваім непаўторым лёсам. Яны з'яўляюцца раптоўна і нечакана, як зоркі ў небе, і не кожны заўважыць іх трапяткое чароўнае ззянне. Так у Беларусі нарадзіўся Андрусь Такінданг — чалавек здольны ствараць прыгожае, а таксама надзелены любоўю да мастацтва. Гэты маладзён — мастак-рэстаўратар, музыкант гуртоў «Рэха» і «Гаротніца», паэт, вядучы рубрыкі «Беларуская мова» ў праграме «Наша утро» на АНТ.

Першыя крокі да прыгожага

Бацькі Андруся — беларуска і ўраджэнец Чаду. У савецкія часы гэта быў даволі арыгінальны саюз паміж маладымі людзьмі. Але сэрцу не загадаеш — каханне перамагло! І ў свеце з'явіўся прыгожы хлопчык, які ад маці ўспадкаваў вяснушкі, а ад таты — цёмны колер скуры.

Сваё дзяцінства Андрусь правёў у вёсцы на Лепельшчыне. Яго выхаваннем займаліся бабуля і дзядуля, настаўнікі. Маленькі ўнучак быў непаслухмяны: рабіў, што хацеў (ніхто не мог яго супакоіць), энергіі было столькі, што нават мэблю ламаў, свавольнічаў і шкодзіў. Аднак вясковае жыццё вымушае працаваць з ранку да вечара. Так Андрусь зведаў фізічную працу: навучыўся касіць траву, калоць дровы, зарабіўшы не адзін спрацаваны мазоль.

Вясковыя заняткі ды хараство прыроды натхнялі хлопца на творчасць, ён пачаў цікавіцца маляваннем. Браў кавалак кардону, гуаш, пэндзаль і маляваў абстрактныя карціны, рознакаляровыя пісягі. Андрусю пашчасціла: бацькі падтрымалі яго памкненне да прыгожага. Ва ўзросце адзінаццаці гадоў ён паступіў у Рэспубліканскі каледж мастацтваў імя Ахрэмчыка. Вучоба не толькі фарміравала прафесійныя навыкі, але і вучыла свабодна думаць, разважаць, аналізаваць. «Вучоба — гэта яшчэ і фарміраванне пэўнай філасофіі, свабодалюбства, крытычнага погляду на жыццё. Мы спрачаліся з настаўнікамі, а яны

нас заахвочвалі ў гэтую спрэчку, каб мы разважалі. Мы да ночы заставаліся ў майстэрні і працавалі. Гэта была асалода ад мастацкай работы. Паміж вучнямі панавалі шчырыя адносіны, завязвалася сяброўства», — узгадвае Андрусь.

Пакуль маленькі мастак жыў у вёсцы, размаўляў на трасянцы, аднак сёння выдатна валодае беларускай мовай. «Мая маці размаўляе па-беларуску. У вёсцы хадзіў у беларускамоўную школу. У каледжы мастацтваў выкладалі па-беларуску. Так што родная мова заўжды са мной», — кажа Андрусь і дадае: «Сам я чалавек досыць прагматычны і не схільны рамантызаваць мову, мова для мяне ў першую чаргу сродак зносін».

Выратавала музыка

Каб быць арыгінальным мастаком, трэба не проста вучыцца маляваць, неабходна мець свой стыль, сваю разынку. Андрусь вырашыў працягваць адукацыю ў Акадэміі мастацтваў. Аднак вучоба стала шкоднай для маладога творцы. «У Акадэміі мастацтваў ёсць такі прынцып — каб зрабіць з цябе мастака, цябе мусяць перамяць, як цеста, а пасля з яго вылепіць штосьці. Ёсць людзі, якія лепяцца, ёсць тыя, каму ад гэтага цяжка, але яны церпяць, а ёсць такія, што ламаюцца. Я з тых, хто зламаўся.Чым больш я працаваў і маляваў, тым горш у мяне атрымлівалася. Пачаў страчваць тое, што меў, і не мог узяць тое, чаму мяне вучылі», — прызнаецца Андрусь. Выключэнне з акадэміі стала для яго трагедыяй. Кажа, што адчуванне было як у піяніста, у якога адсохлі рукі. З'явіліся думкі і жаданне працаваць кіроўцам тралейбуса, вартаўніком ці ахоўнікам, каб проста рабіць нейкую працу і ні пра што не думаць. Выратавала музыка. Пачаліся гастролі, горыч трошкі разбаўлялася радасцю жыцця музыканта. Так ён перажыў лета і паступіў у Беларускі дзяржаўны Інстытут культуры і мастацтваў на рэстаўратара.

Сёння Андрусь лічыць, што пасля выгнання з акадэміі, стаў больш-менш адэкватным мастаком. Паглядзеўшы на яго карціны, кожны заўважыць характэрныя менавіта для такіндангаўскіх малюнкаў рысы. Мастак, несумнеўна, мае ўласны стыль. І каб яго не згубіць, па меркаванні Андруся, трэба мець задавальненне ад працы, адэкватна ацэньваць уласную работу і час ад часу хадзіць на выставы, глядзець на чужыя карціны. Выяўленчае мастацтва для Такінданга — гэта спосаб мыслення і візуалізацыі светапогляду, думак, рэчаіснасці. Не толькі праца і частка яго жыцця, а сродак камунікацыі з грамадствам. Мастак мяркуе, што ў будучым мастацтва звернецца да абароны традыцыйнай маралі, а сістэма выяўлення стане ўраўнаважанай і гарманічнай.

Простыя словы пра самаем галоўнае...

Жаданне ствараць не толькі карціны, але і музыку ўзнікла яшчэ падчас навучання ў Парнаце. Выбраць інструмент Андрусю было лёгка. Гітарыстаў было і так хоць гаць гаці, таму малады мастак выбраў домру — інструмент,

на яго погляд, прыгожы і інтымны. Спачатку музыка нагадвала гульню ў музыку, а калектыў складаўся з аднаго музыканта і трох мастакоў. У 2002 годзе, на свет з'явіўся гурт «Recha» (Рэха), які сёння складаецца з пяці жыццярадасных хлапцоў. «Recha» не прытрымліваецца ніякіх стылістычных межаў і пазіцыянуе сябе як поп-музыку. Гэта і рокавыя матывы, і джазавыя, і крыху фольк. «Простая музыка і простыя словы пра самае галоўнае ў жыцці» — вось слоган гурта.

У 2007 годзе цёмнаскуры музыкант стварае яшчэ адзін гурт «Гаротніца» — дэструктыўны пажарны аркестр з жаночым вакалам. Як кажа музыка: «Ідэя стварыць "Гаротніцу" з'явілася, калі быў крызіс у гурта "Recha" і калі ўзнікалі тэмы, якія "Recha" не магло агучыць праз свой фармат. Я хацеў зрабіць стылізацыю. "Гаротніца" — гэта галашэнне гаротнай душы чалавека, не абавязкова жанчыны. Гэта душа, якая пакутуе з-за свайго жыцця. У кожнага чалавека ёсць цяжкія перыяды, перыяды суму, якія трэба выказваць. Тэма вельмі цікавая для мастацкага ўяўлення». Безумоўна, абодва гурты паспяховыя і заслугоўваюць увагі.

Андрусю даспадобы гастраляваць з гуртом па вёсках, па маленькіх гарадках Беларусі. Вулічныя канцэрты любіць больш, чым клубныя. Кажа, што едзеш і дзівішся прыгажосці краіны. Які каларыт! Кожны раз нейкая новая гісторыя. А калі казаць пра замежжа, то музыка аддае перавагу гарадам, дзе развітая вулічная культура, дзе ёсць месцы, у якіх людзі адчуваюць сябе свабоднымі. Так гурт ездзіць у туры па Польшчы, удзельнічае ў розных конкурсах накшталт «Басовішча» і «Бардаўская восень», аднойчы выступаў у Санкт-Пецярбургу.

Мастак ці музыка?

Андрусь мае шмат іпастасей: ён і мастак, і музыка, і паэт, і вядучы. Канешне, аддаваць усе сілы на ўсе заняткі пароўну — немагчыма. Больш часу Такінданг аддае мастацтву і музыцы. Але!..

«Музыка займае больш часу, чым заняткі мастацтвам. Яна вымагае больш адказнасці і рэгулярнасці. Частыя рэпетыцыі, паездкі, арганізацыя транспарту і шмат яшчэ якіх побытава-творчых момантаў. Песні ствараюцца ў галаве. Але, каб іх агучыць, патрэбна агульная праца. Што тычыцца выяўленчага мастацтва, тут усё больш проста», — прызнаецца ён. Праўда, выбраць штосьці адно — мастацтва ці музыку — не хоча. Кажа, што выбар падобны да таго, якую руку адсекчы — правую ці левую, таму і зрабіць канчатковы выбар немагчыма.

Не столькі важна, што ў Андруся атрымліваецца лепш — граць ці маляваць. Важна тое, што гэты аптымістычны, жыццярадасны чалавек галоўнаю мэтаю сваёй творчасці ставіць людскую радасць.

Ганна ШЫБУТ

Мой родны кут

Прыгажосць

Я прыйшла дадому. За дзень вельмі стамілася, прысела на падаконнік і пачала прыглядацца да зімовага пейзажу.

Не так даўно, гледзячы ў акно, мне здавалася, што я бачыла яркае сонца, дзяцей, якія гулялі ў розныя гульні, людзей, апранутых у лёгкае адзенне яркага колеру. Усё гэта нагадвала карціну, намаляваную рознакаляровымі фарбамі. Так, гэта Лета.

Прытуліла галаву да шыбы. Усё белае-бялюткае, і я ўзгадала пра Восень.

Палітра чырвоных і жоўтых адценняў... Сонца ледзь-ледзь праглядвае праз светлыя аблакі, а ў мяне такі цудоўны настрой. Я ўспомніла тое адчуванне, калі лёгкі ветрык пяшчотна лашчыць твар. Але паступова ён ператвараецца ў моцны вецер, зрывае з дрэў лісце, каб Зіма змагла накрыць іх сваім белым кажушком, які ніколі не выйдзе з моды.

Я па-ранейшаму гляджу ў акно і думаю, што Зіма старанна ўпрыгожыла навакольле, укрыла кожны кавалачак зямлі пухнатай белай коўдрай. З-за воблачка ўсміхнулася сонейка, працягнула свае промні да зямлі, прымусіла зіхацець і пераліваецца снегавыя сумёты. Зіме засталося не так шмат часу, каб валадарыць, бо спяшаецца да нас іншая дзяўчына.

Гэту дзяўчыну завуць Вясна. Яна ўжо дасылае першыя вестачкі пра сябе: робіць дзень даўжэйшым. Хутка Вясна пакліча дадому птушак, прачнуцца лясныя жыхары, расплюшчаць свае блакітныя вочкі пралесачкі. Паступова прыгажуня пакрые зямлю зялёным аксамітам, пакліча людзей на вуліцы, каб тыя палюбаваліся, як усё расквітнела. Канчаткова падрыхтаваўшыся, Вясна пакліча Лета. І ўсё пойдзе сваёю чарадой, імкліва зацягваючы нас у штодзённыя справы.

На жаль, не ўсе могуць заўважыць, як вакол прыгожа, як прырода насычае колерам, расквечвае нашы шэрыя будні.

Юлія ФЕДУКЕВІЧ,
Мачулішчы, Мінскі раён

Два пазлы: РАДЗІМА і СПОРТ

Часам здараецца, што дробныя ці выпадковыя падзеі так уразаюцца ў памяць, што ў дэталях памятаеш іх праз гады.

Тады я яшчэ нават у школу не хадзіла... Па тэлевізары прыгожая маладая жанчына выконвала песню, у якой былі словы: «Месца адно ёсць такое, адно, дзе ты нарадзіўся на свет...»

Потым не раз чула гэту песню, вывучыла яе, спявала. І з таго часу чамусьці, калі гавораць пра радзіму, вялікую і малую, у памяці ўсплываюць і вобраз гэтай абаяльнай жанчыны, падобнай да матулі, і мелодыя, падобная да павольнага цячэння нашых беларускіх рэк. Нават, здаецца, сама радзіма — гэта тая жанчына — добрая, ласкавая, сардэчная...

Матуля патлумачыла, што гэтую песню, у выкананні Валянціны Талкуновай, яна чула з дзяцінства. Імя Валянціна азначае здаровая. Калі я пра гэта даведалася, у розуме склаліся два пазлы — радзіма і здароўе. Зразумела, што ў маім жыцці яны дакладна зліліся ў адно цэлае.

Я жыву ў самым цудоўным месцы на зямлі! Мая родная зямля — Сноў. Ён невялікі, даволі вядомы... але ні тое, ні другое зусім не ўплываюць на маю любоў да яго. Ведаеце, гэта як плюс і мінус на магніце, такія розныя, але так і цягнуцца адно да аднаго. Мяне радуе тое, што не адна я такая, што ёсць людзі, якія таксама гавораць і думаюць пра Сноўшчыну з цеплынёй і любоўю.

Аднойчы ў класе мы праводзілі конкурс сінквейнаў «Мой край». Як было

прыемна чуць з вуснаў сяброў дзіўныя па сваёй прастаце і шчырасці словы! Даша назвала Сноў домам, а Валодзя напісаў, што ніхто ніколі не заменіць яму Сноўшчыну. Хлопцы называлі родны край матуляй, прытулкам, нават радзімай плямкай.

Прыемна, калі ўсе разумеюць, як гэта важна: шанаваць месца, дзе ты нарадзіўся. Можна бясконца прыводзіць прыклады, але хочацца расказаць пра спартыўнае жыццё людзей нашага маленькага гарадка.

Станіслаўскі казаў, што тэатр пачынаецца з вешалкі. А з чаго ж тады пачынаецца спорт? Ці ёсць адказ на гэтае пытанне? Думаю, калі казаць пра спартыўна-аздараўленчы цэнтр нашага аграгарадка, то спорт пачынаецца ўжо з вестыбюля. Утульны сучасны хол, пастэльны колер на сценах — хочацца прыходзіць сюды зноў і зноў. У зале — сучасныя трэнажоры, тэлевізар...

Спорт — важная частка нашага жыцця. Яшчэ ў дзіцячым садзе мы любілі эстафеты, а ў школе — спаборніцтвы. Я з задавальненнем займаюся чэрлідзінгам — спадарожнікам спартыўных балельшчыкаў.

Хоць Сноў невялікі, але за дзень у наш спартыўны цэнтр прыходзіць да трыццаці чалавек. Наведвальнікі прыязджаюць з розных куткоў Беларусі. Лепшы адказ на пытанне: «Што для вас спорт?» — гэта адказ: «Стыль жыцця».

Мае аднакласнікі пасля ўрокаў ідуць на трэніроўку: адны рыхтуюцца да конкурсу па армрэслінгу, другія хочуць палепшыць сваю расцяжку, а хтосьці проста хоча трымаць сябе ў форме. У кожнага свае мэты і задачы, таму наш трэнер спачатку ўдакладняе, чаго менавіта хоча наведвальнік, і толькі потым складае для яго індывідуальную праграму.

Самая галоўная ўзнагарода для спартыўнага цэнтра — гэта перамога на першынстве Рэспублікі Беларусь па армрэслінгу сярод юнакоў і дзяўчат. Усяго ў скарбонцы ў нас чатыры кубкі за першыя месцы і васямнаццаць дыпломаў за прызавыя.

Крыху прыкра бывае за паражэнні, але трэба вучыцца знаходзіць свае недахопы і працаваць над імі. Менавіта гэтаму трэнер і вучыць сваіх вучняў, накіроўвае іх на правільны шлях і ўсяляе веру ў перамогу.

Людзі, якія ходзяць на трэніроўку, смела ідуць да сваёй мэты, ёсць нават такія, што ходзяць у спартыўны цэнтр кожны дзень і займаюцца там па 3—4 гадзіны. Так, для пачатку цяжка, але амаль усе пачынаюць з нуля, а пасля некалькіх месяцаў мы бачым вынік, над якім хочацца працаваць больш руплiва.

Вельмі важна сачыць за сваім здароўем, таму трэнер дае парады па правільным харчаванні, расказвае, як дасягнуць поспеху. Я прыходжу дадому і адчуваю, як унутры мяне кіпіць энергія, таму хочацца займацца больш.

А як зрабіць так, каб усе зразумелі плюсы заняткаў спортам? Цяжкае пытанне. Можа, для пачатку падаць прыклад? А можа, угаварыць займацца разам? Так, у кожнага свой выбар, але хочацца, каб людзі зразумелі, што жыццё ў іх адно і не трэба марнаваць яго на глупствы. Для мяне важна, каб людзі даведаліся пра гэта, зрабілі правільны выбар і шлі да сваёй мэты.

У спорце няма ўзроставых абмежаванняў. Аднойчы ў спартыўным цэнтры заўважыла дзядулю, які хутка круціў педалі ровара. На другі дзень ён таксама быў там, на тым жа трэнажоры. Вам не перадаць мае адчуванні! Калі гэта ўбачыла, на маім твары міжволі з'явілася ўсмешка.

...Калі-небудзь я паеду вучыцца, але месца, дзе нарадзілася і якое дало мне так шмат — не забуду ніколі! Вялікая радзіма пачынаецца з малой... Цяпер я гэта добра разумею...

Сноў, дзякуй табе за гэта!

«Месца адно ёсць такое, адно, дзе ты нарадзіўся на свет...» — гучаць у галаве словы прыгожай жанчыны, падобнай да матулі, і мелодыя, падобная да нашых беларускіх рэк.

Анастасія ЕЎТУХ,
Сноў, Нясвіжскі раён

Мая любімая вёсачка

Дачакаўся, каб нікога не было дома... Дастаю з верхняй паліцы свой сшытак. Здаецца, толькі цяпер, калі я ўжо дзевяцікласнік, зразумеў, навошта людзі вядуць дзённікі. Яны пішуць там пра асабістае: пра перажыванні, пачуцці, калі няма з кім падзяліцца або мала хто іх разумее. У мяне ёсць, з кім падзяліцца, але...

І я зноў разгортваю амаль спісаны сшытачак...

Вось ужо восем год наша сям'я жыве ў Чэрвені. Мы пераехалі ў горад з вёскі Дамавіцк, у якой закрылася школа, дзе мая матуля працавала настаўніцай пачатковых класаў. Немагчыма словамі

перадаць тыя пачуцці, якія кожную хвілінку вярталі мяне ў родную вёсачку, такую дарагую, непаўторную для мяне. Гэта маё дзяцінства, шчаслівае маленства, што назаўсёды застанецца ў памяці.

Прайшло ўжо нямала часу, але я вельмі люблю бываць у вёсцы, дзе засталіся жыць бабуля Кацярына і дзядуля Віктар. Гэтая невялічкая вёсачка прытулілася ля лесу, у якім я любіў і люблю бываць у любую пару года. Вось і ў мінулы прыезд я не забыўся наведаць лес. Як і заўсёды, з душэўным хваляваннем уваходзіў у яшчэ сонныя шаты, міжволі запавольваючы крок, прыслухоўваючыся да кожнага шолаху.

Пасля па знаёмай сцяжынцы паспяшаўся да рэчкі, што працякае за вёскай. Я вельмі люблю яе за гарэзлівасць і непаўторнасць. Прыгожа тут у любы час. Зімой вецер-свавольнік замятае снегам берагі, утвараючы казачныя сумётыпалацы. Летам у люстэрка вады ўглядаюцца высокія прыгожыя вольхі і кучаравыя лозы, што растуць на беразе. А як прыемна пасядзець з вудай летнім ранкам, сустрэць узыход сонца, паслухаць прывітальную песню жаўрука!..

Грыбны лес, духмяныя сады, жытнёвыя палі з сінімі валошкамі — гэта ўсё, што мы з бацькамі ўспамінаем амаль кожны вечар. Таму ў кожную свабодную хвіліну мы абавязкова прыязджаем сюды, і мая матуля проста маладзее, а я набіраюся сіл і вучуся шанаваць роднае.

З маленства мне запалі ў душу словы Якуба Коласа: «Вобразы мілыя роднага краю, смутак і радасць мая...» Чамусьці амаль з кожным годам яны набываюць для мяне новы змест, па-іншаму кладуцца на старонкі майго жыцця, такога зменлівага, бо я расту, сталею і гляджу на жыццё інакш, па-даросламу. Радуюся спеву птушак, жытняму коласу, высокаму лёту жураваоў, зялёнаму бору. Пакланяюся маёй зямлі, шчодрай на хлеб і таленты. Пасля школы вывучуся і абавязкова вярнуся ў Дамавіцк, маю родную вёсачку, пачну займацца сельскай гаспадаркай, каб быць ёй па-сапраўднаму карысным.

Увогуле, разважаць добра, а з дзённікам, напэўна, гэта больш зручна... Але ніколі не трэба спяшацца ставіць у канцы разважанняў кропку ды хутчэй перагортваць старонку! Бо разважанні толькі тады карысныя, калі могуць стаць пачаткам цікавых спраў ці новага жыцця...

Ягор НЕВЯРОЎСКІ,
Чэрвень

● **У свеце фантазіі**

Незнаёмка з Чароўнай вуліцы

Аднойчы глыбокай восенню я гуляў па вуліцах горада. Задумаўся, разглядаючы асфальт пад нагамі. Ішоў і не заўважыў, як трапіў у незнаёмы раён. Непрыкметна надыходзіў вечар, на вуліцы не было ні душы.

Раптам нехта дакрануўся да майго пляча. Я павярнуўся і ўбачыў дзяўчыну, якая міла мне ўсміхалася. Не ведаю чаму, але мне здалося, што ёй можна давяраць.

На выгляд дзяўчыне было гадоў сямнаццаць. Усмешлівы твар атачалі каштанавыя валасы. Вялікія крыштальна-блакітныя вочы прыцягвалі і зачароўвалі. Поўныя вусны і акуратны носік надавалі ёй выгляд дзіцяці. Дзяўчына прапанавала прагуляцца разам па горадзе і я, вядома ж, згадзіўся.

— Як завецца гэтая вуліца? — запытаўся я.

— Чароўная, — адказала незнаёмка пяшчотным голасам.

Падумаў, што яна жартуе і больш не звяртаўся да яе. Аднак аказалася, што гэта не мой горад. У прамым сэнсе «не мой». Замест знаёмых вуліц і праспектаў былі прыгожыя алеі, выбрукаваныя чырвоным каменнем. Раскошныя белыя будынкі, маленькія таверны, якія вабілі апетытнымі водарамі. Крамы, у якіх можна было знайсці ўсё: ад іголак і нітак да розных зелляў і даспехаў. Нярэдка нам на шляху трапляліся людзі з дзіўнай знешнасцю, як я зразумеў пазней, гэта былі эльфы, феі, гномы...

Больш за ўсё я быў здзіўлены, калі мы прайшлі міма жанчыны, якая прапаноўвала пакупнікам жывёл. У гандляркі меліся велізарныя скарпіёны, ездавыя яшчары, маманты, мядзведзі і нават драконы!

Так мы гулялі ўвесь вечар. Але паступова цямнела, пачалі запальвацца ліхтары. Мы сталі паварочваць у нейкія завулкі, пятлялі паміж будынкаў, ішлі сярод зялёных кучаравых дрэў...

А вось і знаёмая вуліца, мой дом. Мы дайшлі да пад’езда і сталі развітвацца. Мне было вельмі сумна расставацца з дзяўчынай. Нечакана я пачуў дзіўны гук падобны да звону, у вочы мне ўдарыла яркае святло. Я хацеў спытаць у сваёй сяброўкі, што адбываецца, але яе нідзе не было відаць. Потым гэтак жа знікла і ўсё астатняе. Я расплюшчыў вочы і ўбачыў столь свайго пакоя. Гэта быў усяго толькі сон...

Прайшоў дзесьці месяц. Я забыўся пра тое здарэнне і, як звычайна, гуляў па вуліцах. Нечакана рука легла на маё плячо. Перад вачыма прабег сон. Гэта аказалася дзяўчына, вельмі падобная да той, са сну.

— Гэй, памятаеш мяне? — падміргнула яна.

А я ўсміхнуўся і падумаў, што ўсё ж цуды зрэдку здараюцца...

Валерыя ГМЫЗА, Маладзечна

Часопіс «МАЛАДОСЦЬ»
лепш за ўсё набываць
праз падпіску —
гэта не толькі беражэ час,
але і эканоміць грошы.
Пасрэдніцтвам «Белпошты»
або пры дапамозе паслугі
«да запатрабавання»
ў крамах «Белсаюздрук»
можна падпісацца
нават на адзін нумар часопіса,
прычым, якой заўгодна колькасці
экзэмпляраў.

Яшчэ сустрэнемся?!

Льготная падпіска для ўстаноў Міністэрства культуры і Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. Ведамасны льготны індэкс — 00731; падпісная цана на 1 месяц — 46 800 руб.

Індывідуальная падпіска. Індэкс — 74957. Цана на 1 месяц — 19 100 руб.
Ведамасная падпіска. Індэкс — 749572. Цана на 1 месяц — 59 300 руб.

Індывідуальная льготная падпіска для настаўнікаў. Індэкс — 00592. Цана на 1 месяц — 13 500 руб.

Дызайн лагатыпа на вокладцы *Веранікі ШНІП*
Тэхнічнае рэдагаванне і камп'ютарная вёрстка *Святланы СТАРАВЕРАВАЙ*
Стыльрэдактар *Кацярына ГОЛУБ*

Рэдакцыя не ўступае ў перапіску з чытачамі, не рэцэнзуе і не вяртае дасланыя рукапісы.
Пры перадруку спасылка на «Маладосць» абавязковая.

Юрыдычны адрас: 220013, Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
Паштовы адрас: 220034, Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: 284-85-24, 284-41-88, 288-20-72.

Падпісана да друку 10.02.2014. Фармат 84×108 $^1/_{16}$. Папера газетная. Друк афсетны. Умоўн. друк. арк. 16,80.
Ул.-выд. арк. 15,15. Тыраж 2299 экз. Заказ 0000. Кошт нумара ў розніцу 19 100 руб.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку».
220013, Мінск, праспект Незалежнасці, 79.
ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009 г.

Часопіс «Маладосць» зарэгістраваны ў Міністэрстве інфармацыі РБ. Рэг. нум. 16.

maladost@bk.ru http://maladosc.livejournal.com

Заснавальнікі — Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь;
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі»;
рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»